

Голас Радзімы

№ 39 (1973)
25 верасня 1986 г.

ГАЗЕТА БЕЛАРУСКАГА ТАВАРЫСТВА ПА КУЛЬТУРНЫХ СУВЯЗЯХ З СУАЯЧЫННІКАМІ ЗА РУБЯЖОМ
(БЕЛАРУСКАЕ ТАВАРЫСТВА «РАДЗІМА»)

Выдаецца з 1955 г.
Цана 4 кап.

Як вядома, 1986 год аб'яўлены Арганізацыяй Аб'яднаных Нацый Міжнародным годам міру. Людзі добрай волі ва ўсім свеце з надзеяй і спадзяваннем глядзяць сёння на Саветскі Саюз, краіну, якая ўносіць канкрэтныя прапановы па спыненню гонкі ўзбраенняў і свята выконвае іх. Прадстаўнікі зарубежных антываенных арганізацый, асабліва сёлета, — частыя госці нашай краіны. Як правіла, не абмінаюць яны і Беларусь, якая панесла страшэнныя чалавечыя і матэрыяльныя страты ў гады другой сусветнай вайны. Нядаўна гасцямі Мінска былі члены амерыканскай антываеннай арганізацыі «Бабулі за мір».

НА ЗДЫМКУ: адказны сакратар Беларускага камітэта абароны міру Тамара ХАПАЛЮК і кіраўнік амерыканскай групы Барбара ВІДНЕР. [Матэрыял пра гэту сустрэчу чытайце на 5-й стар.]

ГОСЦІ З-ЗА МЯЖЫ

«ПІСЬМЫ МІРУ»

У Мінск прыехалі госці з Сіднея — аўстралійскія школьнікі Катрын Торнтан і Карл Рэдфэрн. Па даручэнню аўстралійскіх дзяцей яны прывезлі «Пісьмы міру», адрасаваныя савецкім школьнікам. Такая ганаровая місія даверана Катрын і Карлу не выпадкова: нашы юныя госці прыехалі ў Савецкі Саюз як пераможцы конкурсу пісем аб міры і аб дзяцінстве.

Больш дзюх тысяч пісьмаў складае гэта хвалючая пошта. У іх — пажаданні шчасця, поспехаў, мірнай будучыні.

У памяці яшчэ свежыя поціскі рук масквічоў. І вось нашы госці прыбылі ў сталіцу Беларусі.

Адбылася сустрэча ў Цэнтральным Камітэце камсамола рэспублікі, дзе аўстралійскім школьнікам расказалі аб дзейнасці камсамольскіх і піянерскіх арганізацый Беларусі ў барацьбе за мір, аб тым, як нашы дзеці вучацца, дапамагаюць дарослым, адпачываюць. Цікавымі былі экскурсіі па гораду, наведанне станцый юных тэхнікаў і натуралістаў.

СУПРАЦОУНІЦВА

ГРОДНА — БЕЛАСТОК

У многа разоў хутчэй сталі выконваць адну з самых складаных аперацый пры вырабе мэблі — апрацоўку шчытавых элементаў — на гродзенскай фабрыцы вытворчага аб'яднання «Мастоўдрэў». Такі вынік прымянення механізаваных паточных ліній, пастаўленых прадпрыемству з Польшчы.

Пабываюшы нядаўна на фабрыцы, работнікі Беластоцкага мэблевага аб'яднання, з якім гродзенцы некалькі гадоў назад заключылі дагавор аб супрацоўніцтве, азнаёміліся з вынікамі ўкаранення новага спосабу дрэваапрацоўкі. Ён дазволіў вызваліць ад малапрадукцыйнай ручной працы і перавесці на іншыя аперацыі дзесяткі рабочых, павялічыць выпуск гарнітураў для гасціных, іншай мэблі, палепшыць яе якасць.

Супрацоўніцтва двух калектываў, якое пачалося больш дзесяці год назад, садзейнічае развіццю вытворчасці на абодвух прадпрыемствах.

Зараз паспяхова супрацоўнічаюць паміж сабой больш пятнаццаці працоўных калектываў Гродзенскай вобласці і Беластоцкага ваяводства.

ВУЧАЦЦА У БЕЛАРУСІ

ЯК ДОМА

Другі навучальны год пачалі ў Гродзенскім прафесійна-тэхнічным вучылішчы юнакі з Мангольскай Народнай Рэспублікі.

Лета яны правялі на радзіме, дзе шмат расказвалі землякам аб сваім жыцці ў далёкім беларускім горадзе. А цяпер зноў вярнуліся ў Гродна, як у родны дом. Іх цёпла сустрэлі ў вучылішчы сябры і настаўнікі.

Разам з другакурснікамі прыбылі і навічкі — 25 юнакоў, якія скончылі ў Манголіі востем класаў. Яны таксама вырашылі авалодаць спецыяльнасцю электрамандэра сельскай электрыфікацыі і сувязі, каб працаваць з карысцю ў важнай для краіны галіне народнай гаспадаркі. Ім, як раней іх старэйшым таварышам, трэба будзе спачатку вывучыць рускую мову, затым пойдучь урокі па матэматыцы, фізіцы, хіміі.

А ўжо на другім курсе — выключна спецыяльныя прадметы, практыка, якой цяпер і занялася першая група.

Новым навучэнцам быў аказаны самы сардэчны прыём. Іх размясцілі ў добрым інтэрнаце. На ўрачыстай лінейцы, прысвечанай Дню ведаў, пазнаёмілі з вучылішчам, яго традыцыямі, матэрыяльнай базай. Многа цікавага чакае іх у навучальным годзе.

НА ВДНГ СССР

ДЛЯ ЗАХОДНЯЙ СІБІРЫ

У павільёне «Нафтавая прамысловасць» Выстаўкі дасягненняў народнай гаспадаркі СССР дэманструецца новая распрацоўка Гомельскага спецыяльнага канструктарска-тэхналагічнага бюро сейсмічнай тэхнікі — лубрыкатар для даследавання нафтавых свідравін. Яго выкарыстанне выключае цяжкую ручную працу і павышае ўзровень бяспекі пры правядзенні геафізічных даследаванняў нафтавых месцаджэнняў. У канструкцыі вы-

карыстаны рад арыгінальных тэхнічных рашэнняў, абароненых аўтарскімі пасведчаннямі СССР на вынаходствы.

Лубрыкатар створаны спецыяльна для работы ва ўмовах Заходняй Сібіры — галоўнага нафтавага раёна Савецкай краіны. Па выніках доследных работ, якія праводзіліся сёлетняй вясной, адзін з узораў лубрыкатара да пачатку серыйнай вытворчасці перададзены ў прамысловую эксплуатацыю, дзе была адзначана высокая эксплуатацыйная надзейнасць новага абсталявання ў суровых умовах Заходняй Сібіры.

Шырокае ўкараненне новай распрацоўкі плануецца ў 1987 годзе. Эканомія ад выкарыстання яе ў розных нафтавых раёнах краіны складае звыш паўтара мільёна рублёў штогод. Работа гамяльчан адзначана Дыпламам I ступені, залатым, сярэбным і бронзавымі медалямі ВДНГ СССР.

ЗВЫЧАЙНАЯ БІЯГРАФІЯ

У машыніста Мінскага лакаматывага дэпо Яўгена Ковеля звычайная біяграфія. Перш чым стаць выдатным прафесіяналам, давялося яму шмат вучыцца: у вучылішчы чыгуначнікаў, дарожна-тэхнічнай школе машыністаў і, пераходзіць у чыгуначным тэхнікуме, які знаходзіцца ў Маскве. Пасля засваення тэрэтычных ведаў Яўгену Мікалаевічу даверылі самастойна вадзіць паязды. Зараз у калектыве ў яго высокі аўтарытэт. Ён дэпутат Вярхоўнага Савета БССР, быў дэлегатам XXVII з'езда КПСС. НА ЗДЫМКУ: Яўген КОВЕЛЬ.

ПРАПАНАВАЛІ ВУЧОНЫЯ

ЭЛЕМЕНТ БЯЗЛЮДНЫХ ВЫТВОРЧАСЦЕЙ

Гібкі вытворчы модуль, прызначаны для аўтаматычнай апрацоўкі базавых і корпусных дэталей, распрацавалі спецыялісты Мінскага вытворчага станкабудавнічага аб'яднання. Ад гэтага унікальнага базавага вырабу, што ўвабраў у сябе апошнія дасягненні навукова-тэхнічнай думкі, станкабудавнікі павядучь лік серыйна выпускаемых шматоперацыйных робатаў — элементаў будучых бязлюдных вытворчасцей. На прадпрыемстве ў супрацоўніцтве з вучонымі АН БССР, Белдзяржуніверсітэта і іншых навуковых цэнтраў рэспублікі шырока разгарнуліся даследаванні па павышэнню надзейнасці і даўгавечнасці прадукцыі з маркай аб'яднання.

УКАРАНЕННЕ ВЫНАХОДСТВА

ТКАЧАМ ДАПАМОЖА КЕРАМІКА

Для спецыялістаў тэкстыльных прадпрыемстваў спрадвечным застаецца пытанне: як прадоўжыць жыццё ніцей, што бягуць па ткацкаму станку, як зрабіць, каб яны не пераціраліся аб розныя кручкі, катушкі?

Задумаўся над ім і калектыв вучоных праблемнай навукова-даследчай лабараторыі Беларускага тэхналагічнага інстытута. Тут здолелі рашыць задачу, прапанаваўшы замяніць у тэкстыльным абсталяванні сталёвыя дэталі 160 назваў на керамічныя.

Поспех даследчыкаў забяспечыла праіканенне ў тэхналагічныя сакрэты атрымання новых шклякшыталічных матэрыялаў. З іх можна «варыць» вырабы самай складанай канфігурацыі, якія ў 8—10 разоў больш даўгавечныя за металічныя.

Выправаванні на прадпрыемствах лёгкай і хімічнай прамысловасці пака-

залі, што ўкараненне навінкі прыкметна паліпшае якасць ніцей: яны становяцца менш варсістымі, а за кошт гэтага і менш рвуцца. Акрамя таго, павялічваецца тэрмін безрамонтнай службы абсталявання, таму што новым дэталям загадзя зададзены такія важныя ўласцівасці, як павышаная хімічная ўстойлівасць і цвёрдасць. На Мінскім фарфоравым заводзе пачата стварэнне ўчастка, на якім ужо ў будучым годзе плануецца вырабіць больш за мільён эксплуатацыйных вузлоў. Керамічнай навінкай будучь забяспечаны ўсе прадпрыемствы лёгкай прамысловасці рэспублікі.

ПА АРЫГІНАЛЬНАЙ ТЭХНАЛОГІІ

ВЫРАШЫЦЬ ПРАБЛЕМУ АДХОДАЎ

Па незвычайных адрасах адпраўляе сваю новую прадукцыю светлагорскае вытворчае аб'яднанне «Хімвалакно». Для прадпрыемстваў каляровай металургіі адгружаюць цяпер высасортную тэхнічную вокісь цынку — прадукт, які раней трапляў толькі ў адходы. Арыгінальная тэхналогія атрымання яго з шламаў, прапанаваная вучонымі Беларусі, дазволіць аб'яднанню вырашыць праблему утылізацыі адходаў, атрымаваць дадаткова амаль 200 тысяч рублёў прыбытку ў год.

НОВЫ ГАТУНАК

«АРЛОЎСКАЯ-4»

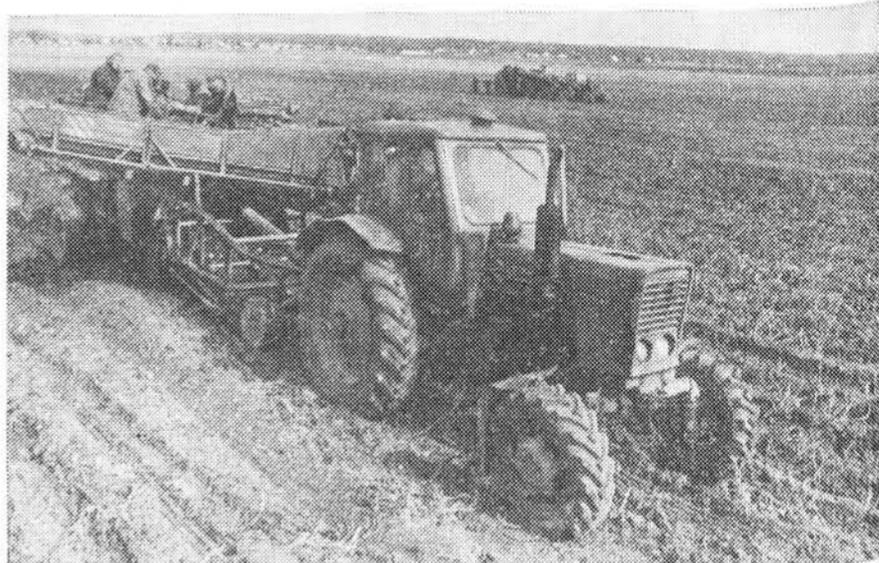
Так называецца новы сорт яравой вёкі. Выведзены ён ва Усесаюзным навукова-даследчым інстытуце зернебабовых і круп'яных культур, выправаванні і размнажэнне праходзіў на палы Беларусі, у прыватнасці, у гаспадарках Добрушкага, Кармянскага і Гомельскага раёнаў. Сорт ранні, вызначаецца скараспеласцю і высокай прадукцыйнасцю. Па ўраджайнасці перавышае іншыя رایнраваныя сарты на 3—5 цэнтнераў. «Арлоўская-4» найбольш прыгодная для вырошчвання на акултурных, чыстых ад пустазелля сугліністых і супясчаных глебах.

ТЭХНІКА ДЛЯ ВЁСКИ

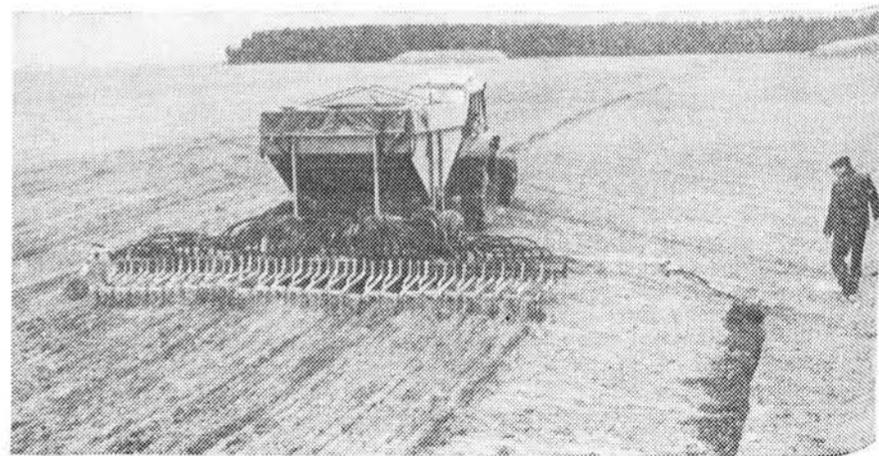
МАДЭРНІЗАВАНАЯ МАШЫНА

Сёлета ў вытворчым аб'яднанні «Бабруйскферммаш» пачнецца выпуск

СЕЛЬСКІЯ НАВІНЫ

Для сельскіх жыхароў Беларусі не спадае працоўнае напружанне. Пасля завяршэння летніх работ, жніва і нарыхтоўкі кармоў для жывёлы яны прыступілі да асенніх. Зараз у калгасах і саўгасах рэспублікі поўным ходам ідзе ўборка бульбы, або як яшчэ называюць яе ў нас, «другога хлеба». Закладваюцца асновы будучага ўраджаю. Сельскія гаспадаркі арганізавана пачалі с'ябу азімых. НА ЗДЫМКАХ: уборка бульбы ў калгасе імя Мічурына Стаўбоўскага раёна, с'яба азімых у калгасе «Чырвоны сцяг» на Шчучыншчыне.

мадэрнізаваанай машыны для ўнясення арганічных угнаенняў. На яе вытворчасць спатрэбіцца металу на 500 кілаграмаў менш, чым на папярэдні ўзор, грузападымальнасць жа яе знізіцца.

Новы раскідвальнік распрацаваны інжынерамі аб'яднання. Яны палепшылі канструкцыю рамы, удасканалілі транспарцёр, змянілі іншыя вузлы і дэталі.

Машына, па заключэнню спецыялістаў, будзе больш надзейная ў эксплуатацыі. Яе можна выкарыстоўваць і ў якасці транспартнага прычэпа.

ВЕСТНІ АДУСЮЛЬ

КРУПКІ. Жыхары раёна сёлета ўнеслі ў Савецкі фонд міру 32 тысячы рублёў. Самы важкі ўзнос — дзве паловы тысячы рублёў — паступіў ад работнікаў раённай бальніцы. Больш чым па паўтары тысячы пералічылі калектывы калгаса імя Леніна і саўгаса «Касянічы», работнікі народнай асветы.

ЕЛЬСК. Павялічыліся экспартныя пастаўкі мясцовай мэблевай фабрыкі. Нядаўна вялікая партыя крэслаў адпраўлена ў Венгрыю. Цяпер мэблешчыкі выконваюць заказ для Польшчы.

ШЧУЧЫН. У цэнтры горада, на плошчы Свабоды, пачалося будаўніцтва буйнога універмага, якое будзе завершана восенню наступнага года.

АСІПОВІЧЫ. Праз сорак два гады жыхару горада пенсіянеру Данілу Домскаму ўручаны баявыя ўзнагароды. Не ведаў франтавік, што яго гераізм і мужнасць высока ацэнены ў Польшчы. Медалі «Перамогі і Свабоды», «За Варшаву», «Знак Грунвальда» знайшлі героя.

БАРАНАВІЧЫ. Першы святочны баль адбыўся ў новай танцавальнай зале калгаса «Перамога». Пабудаваны ён побач з Домам культуры, з якім звязаны спецыяльным галерэйным пераходам.

КІРАЎСК. Ансамбль песні і танца калгаса «Чырвоны баец» удастоены ганаровага звання «Народны».

МАСТЫ. Дзяцей хлебарабоў калгаса імя Карбышава прыняла музычная школа. Тут яны вучацца ігры на баяне, фартэпіяна, духавых інструментах.

ЧАМУ ЯНЫ НЕ ЗАБЫВАЮЦЬ ВАЙНУ

ПОШУК ПРАЦЯГВАЕЦЦА

У чэрвені 1941 года ў міжнародны піянерскі лагер пры санаторыі «Наваельня», што непадалёку ад Дзятлава Гродзенскай вобласці, прыехалі на летнія каникулы дзеці палітычных эмігрантаў. А ўжо на пяты дзень навокал гарэла зямля, пачалася Вялікая Айчынная вайна.

Журналіст Іосіф ЗАЯЦ расказвае, як склаўся далейшы лёс гэтых дзяцей.

ЯК ГЭТА БЫЛО

17 чэрвеня 1941 года ў гарадок Наваельня, размешчаны ў сасновым бары пазіраў ракі Маўчадкі, разам з савецкімі дзецьмі прыехалі іх аднагодкі з Чэхаславакіі, Кітая, Карэі, Балгарыі, Румыніі, Італіі, Аўстрыі... Бацькі змагаліся на барыкадах Вены, у інтэрбрыгадах на іспанскай зямлі, у антыфашысцкім падполлі. Дзеці рэвалюцыянераў прыехалі ў Наваельню на летнія месяцы з Іванаўскага інтэрнацыянальнага дзіцячага дома (гэта на Брэстчыне), які быў для іх і школай, і прытулкам.

Раніцай 22 чэрвеня цішыню над лагерам разарваў рокат варожых самалётаў. Заходняя граніца зусім блізка, вайна імкліва набліжалася да Наваельні. Трэба было хутчэй эвакуіраваць дзяцей. Аўтобус, які накіраваўся сюды з Навагрудка, не дайшоў. Выхавальніца, узяўшы самых маленькіх — Эрыка Гарунова, Уладлена Бадзіяна, Ірму Эверс, Джыма Камагорава і Валодзю Марсіна, падаралася на станцыю, каб эвакуіраваць хоць гэтых малых. Па дарозе іх дагнаў грузавік, перапоўнены параненымі салдатамі. Афіцэр (як пасля высветлілася, маёр Георгіеўскі) змог узяць толькі траіх дзяцей — Эрыка Гарунова, Уладлена Бадзіяна і Джыма Камагорава. Больш месцаў не было. Параненаму ў руку маёру давалася ехаць на падножцы машыны.

Ад'ехалі яны недалёка. Вакол ужо былі тылы нямецкіх войск. Васымігаводыя дзеці засталіся адны. Яны ведалі толькі, што трэба ісці на ўсход. У гэтым выпадку, выпраўляючыся ў дарогу, дзеці засталіся ў дарогу ў станцыі чыстоўнах. Ежу таксама шукалі ноччу — сярод адходаў тое-сёе траплялася.

Яны ўжо былі блізка ад Мінска, калі здарылася бяды: дзяцей затрымаў нацыянальны патруль. Так яны апынуліся ў канцлагеры «Дразды». Прабылі там да зimy. Першым уцёк Эрык Гаруноў. Але галодны і знясілены, ён не здолеў далёка адыйсці і замёрз у снезе. Уладлен Бадзіян, выратаваны партызанамі, знайшоў прытулак у вёсцы Дашкі Лагойскага раёна. А Джыма Камагорава схавалі мінскія падпольшчыкі...

Масквічы Ігар Астаф'еў і Юра Галавін разам са славакам Юліем Герэ, балгарынам Іонкам Чынгелавым і кітайцам Ван Лі Ізмайлавым таксама рушылі на ўсход. Ім было па 10—13 гадоў. Як гэта ні дзіўна, чацвёрта з іх дайшлі да Масквы.

Які ж лёс дзяцей, што засталіся ў Наваельні?

Увосень 1941 года на базе дзіцячага санаторыя фашысты арганізавалі «прытулак». Гітлераўцы трымалі дзяцей напуганымі, здэкаваліся з іх, катавалі. Узімку 1942 года падпольшчыца з Наваельні Тацыяна Умнова паведаміла партызанам, што некалькі дзяўчынак з «прытулку» хочуць уцячы да партызан, просіць ім дапамагчы. Партызанам удалося перахітрыць немцаў і вывесці некалькі чалавек: італьянку Палет Глюкозію, чэшку Уласту Рэняк, польку Казіміру Александрук і іншых. Пад выгладам батрачак-пастушак дзяўчынак схавалі на хутарах. На наступны год, вясной 1943-га, іх пераправілі ў партызанскі атрад. Дзеці змагаліся супраць фашыстаў побач з дарослымі. Дзяўчынкі былі вельмі кемлівыя і асцярожныя.

Усё ж у чэрвені таго ж сорака трэцяга Уласта і Палет трапілі ў рукі нямецкаў. На дзасце, фашысты не чакалі іх у партызанскім прытулку і прыгвалі іх у Дзятлава. Палет, хутка апаўчанышы абстаноўку, схавалася сярод дзяцей «прытулку». А Уласту Рэняк, яе сястру Драгаміру, Ціну Астраву і іншых дзяўчынак, якім было больш за дваццаць гадоў, фашысты павезлі ў Германію.

Так яны апынуліся на ваенным заводзе ў Менгетхене, што непадалёку ад Кенігсберга. Больш раскай і дужай Уласте было загадана пакаваць гатовую прадукцыю ў скрынкі. Дзяўчынка разумеўла, што і тут ёсць магчымасць

помсціць фашыстам. І Уласта, рызыкуючы, дабаўляла ў скрынкі брававаныя снарады і патроны. Яе высачыла засланая ў лагер агентка. Уласту схпілі фашысты, жорстка збілі і пасадзілі ў адзіночную камеру ваеннай турмы ў Кенігсбергу. Мучылі два месяцы. Адтуль — у канцлагер Равенсбрук, фашысцкую фабрыку смерці. Уласце Рэняк пашчасціла: яна цудам засталася жывою. 2 мая 1945 года дзяўчына стала свабоднай. Неўзабаве прыехала ў Маскву. Там былі ўжо Драгаміра Рэняк і Ціна Астрова.

СУСТРЭЧА ПРАЗ СОРАК ГАДОЎ

І вось у нашы дні яны зноў сабраліся ў Наваельню. Не ўсе. Многія не дажылі да светлага дня перамогі над фашызмам, яны былі закатаваны ці расстраляны гітлераўцамі. Лёс некаторых пакуль невядомы. Былы партызанскі разведчык І. Васюкевіч ужо многа гадоў займаецца пошукамі выхаванцаў міжнароднага піянерскага лагера. Больш за дваццаць чалавек адшуканы.

Яны прыехалі ў Наваельню з розных краін, каб прайсціся сцяжынкамі свайго апаленага вайной дзяцінства, успомніць загінуўшых сяброў. Як і больш за сорок гадоў назад, Наваельня сустрэла гасцей свежым пахам сосен, вясёлымі птушынымі спевамі. Ля мясцовай бальніцы, у будынку якой некалі размяшчалася міжнародны піянерскі лагер, сабраліся амаль усе жыхары гарадскога пасёлка. Святочна апранутыя дзеці ўтварылі жывую алейку ад дарогі да будынка бальніцы. У напружанай цішыні чуваць музыку. Схіліўшы галовы, ідуць у жалобным маўчанні славак Юлія Герэ, італьянка Палет Глюкозію, карэец Уладзімір Марсін і многія іншыя. Іх скроні пасерабрыла сівізна, у некаторых ужо ёсць унукі, але яны цяпер сэрцамі і памяццю дзеці, бязлітасна апаленыя вайной. Яны зведалі голад і холад, нястачу і галечу, але разам з тым яны зведалі вялікую дабрыню і ласку нашага народа, жыхароў Наваельні, якія дзяліліся з сіратамі апошнім кавалкам хлеба, дапамагалі ўсім, чым толькі маглі.

Тут, ля бальніцы, адбыўся жалобны мітынг, прысвечаны ўшанаванню памяці загінуўшых дзяцей.

— Я добра помню той дзень, калі мы прыехалі ў Наваельню, — гаварыла італьянка Палет Глюкозію, якая зараз жыве ў Сафіі. — Сонца, лес, цудоўнае паветра проста ўразілі нас. Вясёлым натоўпам мы пайшлі на рэчку купацца, але раптам пачулі страшны роў матораў. Трывога, нейкае няяснае прадчуванне бяды авалодала нам. Пабеглі назад у лагер і тут жа пачулі жудасную вестку пра вайну. Акупанты не прымуслі сябе доўга чакаць. Разам з імі прыйшло да нас вялікае гора. Нас абражалі, з нас здэкаваліся фашысцкія каты. І толькі дзякуючы дабрыні і чуласці мясцовых жыхароў, людзей з навакольных вёсак, мы выжылі. Рызыкуючы жыццём, сваімі юнымі сэрцамі мы пратэставалі супраць насілля, здэкаў, мы заставаліся дзецьмі камуністаў. Перад прыходам фашыстаў знялі з сябе піянерскія гальштукі і разам закапалі іх у надзейным месцы, каб з прыходам Савецкай Арміі зноў завязаць іх і прайсці па вуліцах гарадскога пасёлка...

— Калі пачалася вайна, — успамінае славак Юлія Герэ, — мы, пяць хлопчыкаў, пачалі прабірацца ў Маскву. Дайшлі ў сталіцу толькі ў 1944 годзе. Можна сабе ўявіць, які гэта быў цяжкі шлях...

На будынку бальніцы ў Наваельні ва ўрачыстай абстаноўцы была адкрыта мемарыяльная дошка ў гонар выхаванцаў піянерскага лагера, якія загінулі ў суровыя гады Вялікай Айчыннай вайны. У памяць пра іх госці пасадзілі алею маладых дрэўцаў.

Пошук працягваецца. У Наваельні вераць і спадзяюцца, што наступны раз на сустрэчу прыедуць новыя людзі, лёс якіх пакуль невядомы.

Першыя радыяльныя бяскамерныя аўтамабільныя пакрышкі выраблены ў вытворчым аб'яднанні «Бабруйскшына». Вага кожнай — 5 кілаграмаў. Прызначаны пакрышкі для мікралітражных аўтамабіляў «Ака», серыйны выпуск якіх пачынаецца з будучага года.

НА ЗДЫМКУ: тэхнік прадпрыемства Іна ФАКТАРОВІЧ дэманструе новую прадукцыю.

Фота У. ШУБЫ.

У ГОРАДЗЕ НЕ ПАВІННА БЫЦЬ НЕВЫРАЗНЫХ ДАМОЎ

ПАЖАДАННЯМІ ЛЮДЗЕЙ

Праект гарадскога мікрараёна маладога мінскага архітэктара Вячаслава Раманенкі здаўся мне чароўнай кветкай. Паміж прыгожымі, зручнымі жылымі будынкамі праяліся прамыя, як стрэлы, лініі вуліц, зусім бяспечныя для пешаходаў, таму што транспарт рухаецца па першым «паверсе» трасы, людзі — па другім. На паперы не было ні непатрэбных нікому небаскробаў, ні цесных, няўтульных двароў — ва ўсіх элементах, прадуманых да драбніц, адчувалася гармонія. Архітэктар вельмі ўдала ўвёў у план раку, узгоркі, сквер, сажалку, каб чалавек ніколі не адчуваў сябе адарваным ад прыроды.

Горада і мікрараёна, аб праекце якога я толькі што расказала, у сапраўднасці пакуль што няма. Але мара архітэктара не такая ўжо нерэальная: на ўсесаюзным конкурсе праект Вячаслава Раманенкі «Новы горад на пяцьдзесят тысяч жыхароў» атрымаў дыплом першай ступені. А потым былі яшчэ дзве сур'езныя работы, высока адзначаныя спецыялістамі, — манументальны знак «Тысячагоддзе ўтварэння Віцебска» і праект музея У. І. Леніна, які мяркуецца стварыць у Мінску.

Нельга не пагадзіцца са здольным маладым архітэктарам, які сцвярджае, што не павінна быць у нашым жыцці невыразных вуліц і невыразных дамоў. Але ж як дабіцца гэтага, калі зараз 85 працэнтаў будаўніцтва пастаўлена на заводскі паток? Канвеер нівеліруе забудову, робіць яе аднастайнай.

— Зусім не згодны з такой думкай, — гаворыць Вячаслаў. — Стандарт у архітэктуры — гэта прадукт логікі, аналізу, стараннага вывучэння. Ён ствараецца на аснове правільнай пастаўкі пытання. І ўжо калі стандарт вызначаны часам і замацаваны вопытам, то без яго не абыйсціся. У беларускай сталіцы будзеца штогод прыкладна па 16 тысяч кватэр. Хіба маглі б мы ствараць столькі, калі б увасаблялі арыгінальна, але без ведання тэхналогіі будаўніцтва задумы кожнага архітэктара. Патрэбен быў бы ўнікальны камбінат. Стандарт і штамп — далёка не адно і тое ж. І лепшы таму доказ — універсальная серыя дамоў. Колькасць варыянтаў у ёй неабмежаваная. Прымяняючы поўны набор разнастайных секцый, можна сагнуць дом па фасад, зрабіць ступеньчатым па вышыні, «разаслаць» над дрэвамі, прымяніць яркую колеравую афарбоўку. Усё практычна залежыць толькі ад творчых здольнасцей самога архітэктара.

Прафесія архітэктара, на думку Вя-

часлава Раманенкі, разлічана на моцных характарам і рознабакова адуканых людзей. Горадабудаўніцтва — складаная рэч.

Не заўсёды мастацкая ідэя, увазобленая ў праекце і нават адзначаная высокай прэміяй на конкурсе, можа быць ажыццёўлена на практыцы. Гэта ў тым выпадку, калі яна патрабуе вялізных фінансавых затрат. Так што архітэктар павінен быць яшчэ і тонкім эканамістам. Калі ж напаткала няўдача, не трэба апускаць рукі, а зноў думаць, як ператварыць маўклівы камень у паэму...

Вячаслаў даўно карыстаецца адным мудрым правілам: перш чым пачаць працу, трэба абавязкова як след пазнаёміцца з горадам ці вёскай, дзе яна будзе выкарыстана. Напрыклад, прыступаючы да стварэння праекта «Новага горада», пра які ўжо расказвалася, Вячаслаў шмат разоў наведаў Вілейку, раённы цэнтр на Міншчыне, якому ён прысвячаў гэтую работу.

Трэба сказаць, што ў Вячаслава Раманенкі вельмі рознабаковы прафесіянальны інтарэс. Яго цікавяць і аб'екты, якія адлюстроўваюць нашу гісторыю, і аб'екты, характэрныя для сучаснасці. Яшчэ, здаецца, зусім нядаўна ніхто ў Беларусі і ўяўлення не меў пра такое збудаванне, як фізкультурна-аздараўленчыя комплексы (ФАКІ).

А сёння яны з'явіліся ўжо ў шмат якіх месцах рэспублікі. У гарадах, у пасёлках.

Над архітэктурным афармленнем фізкультурна-аздараўленчых комплексаў давалася папрацаваць і Раманенку. У рабоце кіраваўся першперш не столькі ўласнымі меркаваннямі, колькі патрэбамі і пажаданнямі людзей. Пры стварэнні свайго першага ФАКІ ў Серабранцы, адным з мікрараёнаў беларускай сталіцы, выслушаў папярэдне думкі многіх мінчан, для якіх намячалася гэта збудаванне. Напрыклад, басейн, што ўваходзіць у комплекс, архітэктар «прыўзняў», каб людзі, якія зараз абслугоўваюць яго, працавалі ў светлым, а не падвальным памяшканні.

Нарадзіўся Вячаслаў Раманенка ў вёсцы, скончыў сельскую школу. Творчую прафесію, аб якой даўно марыў, атрымаў на архітэктурна-будаўнічым факультэце Беларускага політэхнічнага інстытута. У сценах гэтай навучальнай установы ён за сваю тэарэтычныя веды. А працуе ён у інстытуце «Мінскпраект», у калектыве, дзе большасць, які і ён, мала-

Лілія ЛАМСАДЗЕ.

На вопросы научного обозревателя Агентства печати Новости Юрия КАНИНА отвечает член правительственной комиссии по выявлению причин и ликвидации последствий аварии на Чернобыльской атомной станции, первый заместитель директора Института атомной энергии имени И. В. Курчатова (г. Москва), академик Валерий ЛЕГАСОВ.

— Средства массовой информации мира, естественно, живо откликнулись на сообщение о специальном заседании Политбюро ЦК КПСС, где обсуждался доклад правительственной комиссии о результатах расследования при-

проводились с преступной безответственностью и пренебрежением действующими в СССР, равно как и в международной практике, нормами и правилами эксплуатации реакторных установок, без согласования и разрешения на то соответствующих организаций, в частности организации, отвечающей в стране за безопасное ведение всех работ в атомной энергетике, — Госатомэнергонадзора.

Думаю, ни у кого нет сомнений и в том, что все виновные в чернобыльской аварии понесут заслуженное наказание.

— Иными словами, если бы эти эксперименты не проводились...

— То аварии бы не произо-

шли. Однако дальнейшие события на четвертом блоке станции показали, что и существующие автоматические средства обеспечения безопасности, пусть и в таком непредсказуемом случае, оказались технически доступными для неправильных действий персонала. И вот на этот факт должны обратить и безусловно обратят особое внимание специалисты в области атомной энергетики не только Советского Союза, но и всех ядерных держав.

— То есть вы не считаете в этом смысле чернобыльскую аварию специфичной для советской атомной энергетики, для советской реакторной техники и систем защиты?

— Конечно, нет. И было бы пагубно, если бы такая точка зрения восторжествовала. Чернобыльская авария — пока самая крупная из многих, происшедших в разных странах и на станциях, где действуют разные конструкции реакторов и защитных систем. Но уже сама множественность аварий, хотя и без заметных последствий — свидетельство того, что нынешняя практическая одноклассовая для всех концепция обеспечения безопасности и надежности ядерных энергетических установок не всегда реализуется. Поэтому следует усилить и меры контроля и совершенствовать технические средства защиты.

— Известны высказывания в зарубежной прессе, особенно в первое время после аварии в Чернобыле, о ненадежности советской техники в атомной промышленности в сравнении с применяемой на Западе.

— Это глубокое заблуждение, оно опасно уже тем, что может привести к самоуспокоенности, ложной уверенности: у нас, дескать, такого, как в Чернобыле, произойти не может. Но и в СССР до апреля 1986 года, то есть за тридцать с лишним лет существования атомной энергетики ничего подобного тому, что произошло на американской, скажем, атомной электростанции «Тримайл айленд» в 1979 году, не было.

— Но ведь и в СССР, и в других странах специалисты в области атомной энергетики убеждали в высокой надежности и безопасности применяемого на АЭС оборудования?

— Как ни покажется кому-то парадоксальным, но и сегодня такое утверждение соответствует истине. Атомная энергетика и космическая техника — это две сферы человеческой деятельности, две отрасли, где в сравнении со многими другими отраслями промышленности уровень на-

дежности и безопасности выше. Но он не абсолютно безопасен. Был и Чернобыль, была и трагедия «Чалленджера».

Один из уроков, который мы должны вынести из такого рода событий, заключается в том, что длительная, надежная, спокойная эксплуатация техники, особенно той, которая обладает большой потенциальной опасностью, порождает привыкание у обслуживающего ее персонала и приводит к потере бдительности и осторожности. И потому сегодня надо ученым, специалистам задуматься над тем, как организовать дело так, чтобы такая потеря в принципе была невозможна.

— Однако и сейчас на АЭС

действуют трех-, четырехкратные системы защиты от вероятных аварийных ситуаций?

— Однако они, как показывает практика, не защищают в тех случаях, когда обслуживающий персонал вольно или невольно нарушает правила эксплуатации, совершает неправильные действия, когда он имеет возможность так поступать.

С другой стороны, наращивание систем безопасности на атомных станциях, их усложнение способны привести и приводит к обратному эффекту — меньшей надежности. Значит, возникает новая задача, решение которой должно кардинально изменить само отношение к развитию ядерной энергетики. Необходимо разработать атомных реакторов нового поколения, новой концепции безопасности. И сделать это, как говорится в сообщении Политбюро ЦК КПСС и в предложениях, которые были еще раньше выдвинуты Генеральным секретарем ЦК КПСС Михаилом Горбачевым, можно быстрее и лучше совместными усилиями ученых и конструкторов разных стран.

С нашей точки зрения, сегодня необходимо и возможно создать такой ядерный реактор, безопасность которого обеспечивалась бы не техническими системами, как сейчас, а присущим ему внутренним свойством «сверхвысокой надежности». Нужен такой реактор, который при любом отклонении от нормы, при любом нерегламентированном вмешательстве в его работу человека приходил бы в подкритическое состояние, самозаглушался.

И последнее. По моему глубокому убеждению, было бы большой ошибкой с точки зрения прогресса человечества сосредоточить сегодня внимание только на вопросах безопасности в ядерной энергетике. В этом смысле проблеме представляет не вид деятельности и не тип техники — ядерной, химической или любой другой, а концентрация энергии или масштаб потенциальной опасности, заложенной в технологической системе, отданной в руки оператору. Все крупные технические системы нужно рассматривать критически с позиций надежности и безопасности. Но при этом не следует бросаться в другую крайность и отрицать необходимость развития той или иной отрасли техники, вида человеческой деятельности. Исключение какого-либо технологического направления непропорционально повисит опасность других.

(АПН).

Што? * Як? * Чаму?

«У Канстытуцыі вашай рэспублікі адзначаецца, што грамадзяне Беларускай ССР маюць права на ахову здароўя. Як гэта ажыццяўляецца практычна?» — з такім пытаннем да нас часта звяртаюцца госці з-за рубяжа.

АХОВА ЗДАРОЎЯ

Каб падрабязна адказаць на пытанне, спатрэбілася б многатомная праца. Тут жа мы прывядзем толькі некаторыя лічбы і факты, якія дапамогуць уявіць стан аховы здароўя ў нашай рэспубліцы.

Першае і, бадай, найбольш важнае адрозненне медыцынскага абслугоўвання ў Беларусі (як і ва ўсіх рэспубліках Саветаў Саюза) ад большасці капіталістычных краін — гэта яго бясплатнасць.

Ахова здароўя ў нас — справа дзяржаўная і забяспечваецца сістэмай сацыяльна-эканамічных, медыка-санітарных мераў ажыццяўляецца шляхам правядзення шырокага аздараўленчых мерапрыемстваў. Усе расходы па медыцынскаму абслугоўванню насельніцтва нясе дзяржава.

Перамога Кастрычніцкай рэвалюцыі стварыла неабходныя ўмовы для правядзення сацыяльна-эканамічных і культурных пераўтварэнняў, у тым ліку і для стварэння сістэмы аховы здароўя, якая адпавядае інтарсам шырокага масавага працоўнага. У са-мы кароткі тэрмін была праведзена нацыяналізацыя бальніц і аптэк, адпушчаны сродкі на будаўніцтва новых бальніц і амбулаторый.

Ужо ў 1940 годзе ў рэспубліцы працавала 5,2 тысячы ўрачоў і 18 тысяч сярэдніх медыцынскіх работнікаў. Жыхароў абслугоўвалі 514 бальніц, з асноўным гэта былі буйныя шматпрофільныя бальніцы з усёй неабходнай медыцынскай апаратурай. Колькасць бальнічных ложкаў павялічылася з 1913 года амаль у пяць разоў і дасягнула 29,6 тысячы. Для аказання амбулаторнай дапамогі было створана звыш 1,5 тысячы ўстановаў увогуле невядомых у дарэвалюцыйнай Беларусі: паліклінікі, жаночыя і дзіцячыя кансультацыі, станцыі хуткай дапамогі, медпункты, дыспансеры. Два медыцынскія інстытуты рэспублікі — Мінскі і Віцебскі — рыхтавалі ўрачэбныя кадры, 33 медыцынскія вучылішчы — фельчараў і медсестраў.

У гады Вялікай Айчыннай вайны ў Беларусі было знішчана 80 працэнтаў медыцынскіх устаноў. Рэспубліка страціла ўсё медыцынскія і навукова-даследчыя інстытуты.

Сёння ў рэспубліцы створана шырокая сетка шматпрофільных бальніц — абласных, гарадскіх, раённых. Маюцца прыклады будаўніцтва магутных стацыянараў на 800—1 000 ложкаў. У іх разгорнуты аддзяленні па многіх відах спецыялізаванай медыцынскай дапамогі — кардыялогіі, рэўматалогіі, хірургіі, уралогіі, афтальмологіі, гастрэнтэралогіі і многіх іншых. Напрыклад, у Магілёўскай абласной бальніцы адкрыта больш за 20 спецыялізаваных аддзяленняў. Сярэдняя магутнасць абласных бальніц у 1985 годзе склала 1 000 ложкаў, раённых бальніц — 250. Сёння ў Беларусі 877 бальнічных устаноў, якія маюць звыш 128 тысяч месцаў для стацыянарнага лячэння. Штогод у стацыянарах рэспублікі атрымліваюць медыцынскую дапамогу 2 мільёны хворых.

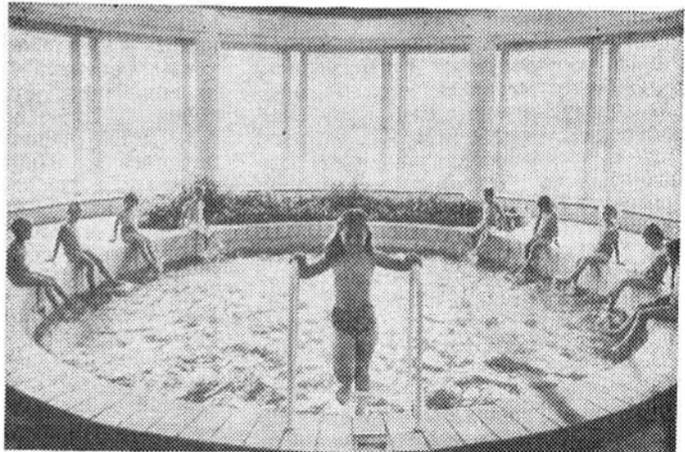
У разліку на 10 тысяч чалавек насельніцтва ў нашай рэспубліцы цяпер прыпадае 376 урачоў і 107 чалавек сярэдняга медыцынскага персаналу.

На базе буйных медыцынскіх устаноў Мінска паспяхова функцыянуюць 59 рэспубліканскіх цэнтраў спецыялізаванай медыцынскай дапамогі насельніцтву, якія ўзначальваюцца спецыялістамі кафедраў Мінскага медыцынскага інстытута. Гордасцю беларускай аховы здароўя можна назваць цэнтры па перасадцы ныркі, сасудзістай хірургіі, мікрахірургіі вока, кардыялогіі і шэраг іншых. Усе яны аснашчаны сучасным абсталяваннем, якое дазваляе праводзіць неабходнае даследаванне і лячэнне на высокім узроўні.

Значнае развіццё ў Беларусі атрымала медыцынская навука. Створана тры медыцынскія інстытуты, інстытут удасканалення ўрачоў, цэлы шэраг навукова-даследчых інстытутаў. Беларускімі вучонымі распрацоўваюцца новыя і ўдасканаленыя існуючыя метады дыягностыкі і лячэння захворванняў, шырока ўкараняюцца дасягненні медыцынскай навукі ў практыку аховы здароўя.

З кожным годам дзяржава павялічвае расходы на ахову здароўя. Калі ў 1940 годзе яны складалі 3,98 рубля на аднаго жыхара рэспублікі, то ў 1978 — 44 рублі, а ў 1985 годзе — 59. Сродкі, затрачаныя на ахову здароўя рэспублікі, складалі ў 1982 годзе 523,5 мільёна рублёў, у 1983—539,9, у 1984 — 574,7, у 1985 — звыш 590 мільёнаў рублёў.

Няхай чытачу не здасца банальным, што, гаворачы аб ахове здароўя ў рэспубліцы, мы ўзялі за пункт адліку 1913 год. Часта зварот да паказчыкаў дарэвалюцыйнага часу выглядае не зусім дарэчы. Але ў даным выпадку гэта апраўдана, паколькі разглядаемы перыяд па сутнасці роўны сярэдняй працягласці жыцця чалавека. А менавіта аб здароўі чалавека і ідзе размова. Паказчыкі смяротнасці за гэты невялікі гістарычны перыяд рэзка знізіліся. Працягласць жыцця ўзрасла з 37 да 74 год.

Гэты здымак зроблены ў дзіцячым басейне калгаса «Чырвоная змена» Любанскага раёна Мінскай вобласці.

Фота А. ТАЛОЧКІ.

С ТОЧКИ ЗРЕНИЯ ПРОГРЕССА ЧЕЛОВЕЧЕСТВА

ЧЕРНОБЫЛЬ ЗАСТАВИЛ МНОГОЕ ПЕРЕОСМЫСЛИТЬ

чин аварии на Чернобыльской АЭС и были приняты в связи с этим важные решения. Многие органы печати, радио и телевидения отмечали «откровенный, открытый характер» этого сообщения, содержащего многие детали, ранее неизвестные мировой общественности. Однако есть и сетования на то, что немало вопросов еще остаются неясными.

— Нам, специалистам, тщательно занимавшимся изучением причин аварии на Чернобыльской АЭС, также не все абсолютно ясно, хотя главное мы знаем и знаем, какие уроки должны извлечь из происшедшего.

— Но вот шведская «Дагенс нохтер», например, подозревает, что в сообщении вообще «ловко обойдены многие вопросы».

— А вот это уже, как у нас говорят, вызвано желанием «бросить тень на плетень» — рецидив того предвзятого освещения событий, который был присущ многим органам западной прессы в начале чернобыльской трагедии. Кстати, именно такими публикациями и был нанесен ущерб экономический и психологический там, где его не должно было быть. Во всяком случае, я готов прокомментировать сообщение Политбюро ЦК КПСС и показать, что в нем нет и попытки что-то скрыть, утаить от мировой общественности. Другое дело, и я хотел бы читателям об этом напомнить, что Советское правительство обязалось предоставить подробные сведения о случившемся в Чернобыле в Международное агентство по атомной энергии (МАГАТЭ). Такая исчерпывающая, на наш взгляд, информация к настоящему времени подготовлена, и, думаю, с этим все согласятся, в первую очередь, с нею должны ознакомиться руководители и эксперты данной организации, объединяющей более 110 стран. Насколько мне известно, генеральный директор МАГАТЭ господин Ханс Бликс специально просил советское руководство о том, чтобы все необходимые официальные материалы по чернобыльской аварии были предоставлены в штаб-квартиру этой организации в Вене в приоритетном порядке.

— Ну, а если обойтись без технических подробностей? Каково ваше мнение: были ли эксперименты, связанные с исследованием режимов работы турбогенераторов на Чернобыльской АЭС, изначальной причиной аварии?

— Да, и это, по-моему, с очевидностью следует из опубликованного сообщения Политбюро ЦК КПСС. Как и то, что все эти эксперименты

проводились с преступной безответственностью и пренебрежением действующими в СССР, равно как и в международной практике, нормами и правилами эксплуатации реакторных установок, без согласования и разрешения на то соответствующих организаций, в частности организации, отвечающей в стране за безопасное ведение всех работ в атомной энергетике, — Госатомэнергонадзора.

Думаю, ни у кого нет сомнений и в том, что все виновные в чернобыльской аварии понесут заслуженное наказание.

— Иными словами, если бы эти эксперименты не проводились...

— То аварии бы не произо-

шли. Однако дальнейшие события на четвертом блоке станции показали, что и существующие автоматические средства обеспечения безопасности, пусть и в таком непредсказуемом случае, оказались технически доступными для неправильных действий персонала. И вот на этот факт должны обратить и безусловно обратят особое внимание специалисты в области атомной энергетики не только Советского Союза, но и всех ядерных держав.

— То есть вы не считаете в этом смысле чернобыльскую аварию специфичной для советской атомной энергетики, для советской реакторной техники и систем защиты?

— Конечно, нет. И было бы пагубно, если бы такая точка зрения восторжествовала. Чернобыльская авария — пока самая крупная из многих, происшедших в разных странах и на станциях, где действуют разные конструкции реакторов и защитных систем. Но уже сама множественность аварий, хотя и без заметных последствий — свидетельство того, что нынешняя практическая одноклассовая для всех концепция обеспечения безопасности и надежности ядерных энергетических установок не всегда реализуется. Поэтому следует усилить и меры контроля и совершенствовать технические средства защиты.

— Известны высказывания в зарубежной прессе, особенно в первое время после аварии в Чернобыле, о ненадежности советской техники в атомной промышленности в сравнении с применяемой на Западе.

— Это глубокое заблуждение, оно опасно уже тем, что может привести к самоуспокоенности, ложной уверенности: у нас, дескать, такого, как в Чернобыле, произойти не может. Но и в СССР до апреля 1986 года, то есть за тридцать с лишним лет существования атомной энергетики ничего подобного тому, что произошло на американской, скажем, атомной электростанции «Тримайл айленд» в 1979 году, не было.

— Но ведь и в СССР, и в других странах специалисты в области атомной энергетики убеждали в высокой надежности и безопасности применяемого на АЭС оборудования?

— Как ни покажется кому-то парадоксальным, но и сегодня такое утверждение соответствует истине. Атомная энергетика и космическая техника — это две сферы человеческой деятельности, две отрасли, где в сравнении со многими другими отраслями промышленности уровень на-

Барбара ВИДНЕР:

«Я МОГЛА БЫ БЫТЬ РУССКОЙ»

КЛУБЫ ЗЕМЛЯКОЎ У АРГЕНЦІНЕ

Сёлета гасцямі Беларускага таварыства «Радзіма» былі прадстаўнікі Фэдэрацый клубу савецкіх грамадзян у Аргенціне Антось Жыхар і Мікалай Сінюк. Нашы аргенцінскія сябры пабывалі ў Беларускам таварыстве «Радзіма», дзе ім расказалі пра сувязі Таварыства з сынамі і дочкамі Радзімы, якія жывуць далёка ад яе. Зацікавіў гасцей і невялікі экскурс у мінулае, і размова пра сённяшні дзень Беларусі, пра яе поспехі і планы. Пра наша жыццё і Антось Аляксандравіч, і Мікалай Іванавіч, безумоўна, ведалі, але на свае вочы ніколі яго не бачылі.

— Я ўпершыню на сваёй Радзіме, у Беларусі, — сказаў Антось Жыхар. — Як выехаў у Аргенціну ў 29-м, дык толькі вось каля зноў маю магчымасць пахадзіць па роднай зямлі, падыхаць яе водарам. Сам я родам з Мядзельшчыны, нарадзіўся ў вёсцы Нана-Сёлкі. А ў Буэнас-Айрэсе амаль усё жыццё працаваў вадыцелем трамвая.

У 1942 года Антось Жыхар з'яўляецца членам клуба імя Максіма Горкага, які мае багатую гісторыю. Раней ён называўся Беларуска-культурны цэнтр імя М. Горкага. Вялікую работу праводзіў ён на аказанню дапамогі сіротам Вялікай Айчыннай вайны. Сабраныя грошы, цёплую вопратку, абутак землякі адпраўлялі ў Савецкі Саюз.

Цяпер клуб імя Горкага мае каля паўтары сотні членаў. Гледачам вельмі падабаюцца танцавальныя калектывы — дарослы, у якім прымаюць удзел 25 чалавек, і дзіцячы — 13. Працуе школа рускай мовы.

— Клубы аб'ядноўваюць вакол сябе і нашых дзяцей, і ўнукаў, якіх мы выходваем на традыцыях і культуры свайго народа, — сказаў А. Жыхар.

Мікалай Сінюк нарадзіўся ў Буэнас-Айрэсе, а бацькі паходзяць з Заходняй Украіны, адкуль у канцы 20-х гадоў адпраўліліся ў Аргенціну ў пошуках хлеба. Мікалай Іванавіч — старшыня клуба імя Маякоўскага, пра які ён можа гаварыць вельмі доўга: «Наш клуб крыху меншы, чым імя Горкага, і на колькасці членаў, і само памяшканне. Ды я мяркую, што не ў памерах справа. Усе нашы культурна-спартыўныя клубы — неад'емная частка Фэдэрацый савецкіх грамадзян Аргенціны. Задача наша агульная: умацоўваць культурныя сувязі з Радзімай. Сведчаннем гэтых сувязей стаў нядаўні прыезд і выступленне ў нашых арганізацыях савецкіх артыстаў і прадстаўнікоў савецкіх рэспублік у складзе дэлегацыі Таварыства «Родина». Моцнае ўражанне зрабіла на нас іх мастацтва.

Цяпер што датычыць клуба імя Маякоўскага. Нядаўна мы аднавілі рэпетыцыйны дзіцячы танцавальнага ансамбля. Па-ранейшаму радуе нас сваімі песнямі вакальны квартэт «Каліна».

Пасля сустрэчы ў Таварыстве гасцей чакала знаёмства з Мінскам, яго гістарычнымі мясцінамі, музеямі, наведанне мемарыяльнага комплексу «Хатынь».

К. ПАЛЯСЛОВІЧ.

После первых встреч в Москве американские «Бабушки за мир» приехали в столицу Белоруссии — Минск.

Почему именно сюда? Маршрут к западным рубежам страны, учитывая желание гостей как можно шире представить географию антивоенного движения в СССР, предложили сами хозяева. Впрочем, была на то и другая причина. А именно — история еще недалекого прошлого республики.

Белоруссия — один из районов страны, наиболее пострадавших в результате второй мировой войны. Более 2,2 миллиона человек — каждый четвертый житель — погибли здесь за годы гитлеровской оккупации.

Самый величественный и скорбный из множества воздвигнутых на белорусской земле памятников трагедии тех лет — мемориальный комплекс «Хатынь», что в полусотне километров от Минска. На рассвете 22 марта 1943 года сюда, в небольшую деревушку Хатынь, ворвался карательный батальон фашистов. Мирных жителей деревни (149 человек, из которых 75 детей) гитлеровцы согнали в большой сарай и сожгли живьем. Мемориал, сооруженный на месте пепелища, на котором так и не возродилась жизнь, — напоминание о трагедии 627 белорусских деревень, сожженных оккупантами вместе с их жителями. Этот памятник — обвинение бесмысленной, слепой жестокости войн. Войн, с помощью которых еще ни один агрессор, в конечном итоге, не одержал победы над волей людей к независимости и свободе.

В людском море, которое в любое время года волнует на площади перед входом на территорию комплекса, американские гости выдвинулись сразу. Преклонив головы перед прахом деревни-символа, они провели молебен в честь безвременно ушедших хатынцев, всех жертв войны.

А затем начался импровизированный митинг. Над головами гостей появились нарисованные руками американских детей плакатики-призывы к миру. Каждый из гостей рассказал собравшимся вокруг людям об истории своей борьбы за мир. Не удивительно, что самый горячий отклик и понимание слова американских бабушек получили у их ровесниц — бабушек русских, приехавших, как обычно, в этот день в Хатынь из самых разных уголков СССР. Когда не хватало слов и знания чужого языка, помогали жесты, объятия, цветы и фотографии на память. Впрочем, слово «мир», как оказалось, звучит одинаково понятно по-английски и по-русски.

Кончился митинг символиче-

ской клятвой. Если мы доживем, не прекращая своей борьбы, до 2000 года, войны не будет, говорили ее слова. Как хотелось всем в эти минуты верить, что именно так и случится!

«Мы приехали в СССР, чтобы поговорить с простыми людьми, чтобы лучше узнать друг друга», — сказала вечером того же дня на встрече с активистами Белорусского комитета защиты мира руководитель движения «Бабушки за мир» Барбара Виднер. — Посещение Хатыни заставило нас еще больше задуматься над судьбами мира. Никто из тех, кто побывал в Хатыни, не подумает уже, что русские могут хотеть войны. Ядерная война, если она случится, войдет в каждую деревню, в каждый город. Она принесет огромные беды. Жизнь просто перестанет существовать. Мысль об этом заставит нас еще сильнее бороться против войны».

Встреча, на которую пришли белорусские активистки борьбы за мир, показала, что подобные чувства испытывают и советские женщины. Председатель Белорусского комитета защиты мира ветеран минувшей войны Тамара Хапалиск рассказала, что движение за мир в республике насчитывает сегодня сотни тысяч активистов. Новый мощный стимул оно получило после Заявления руководителя Советского государства, сделанного по телевидению 18 августа. Уже на следующий день в комитет стали звонить люди, просив прислать письма с просьбами передать их в адрес президента США, чтобы он, наконец, подключился к объявленному СССР мораторию на ядерные испытания. Лишь за первую неделю в Минске прошло около 300 митингов, участники которых поддерживали новый смелый шаг СССР на пути к обузданию гонки ядерных вооружений и требовали от американской стороны принять столь же конструктивные меры в ответ.

А как относятся к советскому мораторию американские бабушки? Такой вопрос в адрес гостей прозвучал на встрече не однажды.

У себя в США мы проделали большую работу, убеждая администрацию, президента присоединиться к советскому мораторию, рассказывали в ответ американские бабушки. Все они высоко оценивают практическую значимость советских шагов на пути к безъядерному будущему мира. И все выражали надежду, что здравый смысл восторжествует до того, как будет подожжен фитиль последней, всеуничтожающей войны.

Заявление господина Горбачева, продление одностороннего советского моратория на

ядерные испытания — это самое замечательное выступление, самое замечательное предложение, которое сегодня можно было только ждать, высказала по поводу советских мирных инициатив общую мысль Барбара Виднер.

Ида Куртис, двадцать лет отработавшая в детском саду и считающая поэтому себя бабушкой многих десятков внуков, верит, что такого же мнения придерживается большинство бабушек Америки. А Бетси Вандеркок, одна из самых молодых в делегации, выразила надежду на счастливый исход своей борьбы, сказав, что обязательно доживет до того времени, когда сама станет бабушкой.

Что нужно для того, чтобы укрепить позиции мира? По обоюдной убежденности и советской, и американской сторон, этого своеобразного международного конгресса бабушек, — понимание, доверие, отсутствие страха друг перед другом, человеческие контакты. И, как подтверждение такого единодушия, гости прикрепили хозяйкам встречи свои значки с изображением алого сердца, в центре которого перечеркнут силуэт ядерного «гриба».

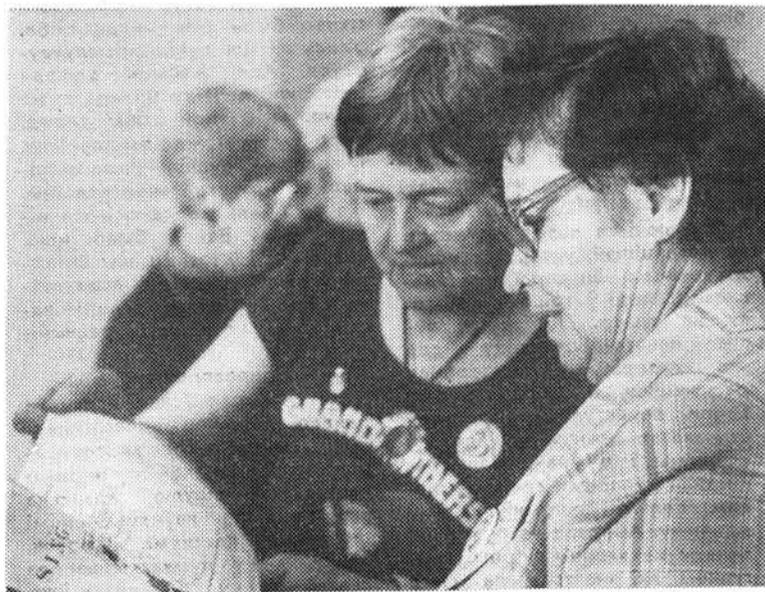
«Теперь мы окончательно спокойны, — пошутили они, — в Советском Союзе есть филиал нашей организации».

«В Белоруссии мы увидели прекрасных, добрых, гостеприимных людей, — сказала в заключение встречи Барбара Виднер. — Мы очень похожи друг на друга. У нас похожие работы и чаяния о мире. Минчане похожи на жителей в любом американском городе, а я вполне могла бы быть русской. Что же может, в таком случае, помешать нам жить в мире!»

Вячеслав ХОДОСОВСКИЙ.

НА СНИМКАХ: американские «Бабушки за мир» познакомились с белорусской столицей, городом-героем Минском. Им понравились широкие чистые улицы и проспекты (первый снимок сделан на проспекте Машерова), парки и скверы; сердечными были встречи с советскими людьми в Белорусском обществе дружбы и культурной связи с зарубежными странами. Учительница английского языка одной из минских школ Майя БЕЗЛЮДОВА и американка Ли ЛУ; многочисленная семья ВАНДЕРКОК.

Фото С. КРИЦКОГО.

[Працяг. Пачатак у № 38].

— У зямлі, канечне. У мяне во торба, загорнем...

Агееў змоўчаў, падумаў. Для яго, каторы ўсю службу дбаў пра чысціню і спраўнасць зброі, зараз закопваць у зямлю вінтоўку было злачыствам супраць яго сумлення. Але ён тут жа ўспомніў, колькі іх засталася на палях баёў, на складах і базах, захопленых немцамі, і толькі ўздыхнуў.

Шырокім нямецкім цесаком ён выкапаў вузкую канаўку на самым краёчку жыта каля мяжы, Малаковіч загарнуў у тарбіну дзве вінтоўкі — нашу, мадэлі 1891/30 года, і новенькую нямецкую з абшкрэбанай ложкай, — яны ўладкавалі іх у ямку і ўжо ў цемры засыпалі зверху зямлёй. Пасля ўтапталі зямлю нагамі, закідалі травой.

— Ну, а пісталеты ўжо як-небудзь, — сказаў Малаковіч.

У іх былі два пісталеты — нашы вараненыя ТТ з пластмасавымі ручкамі. Днём, калі Малаковіч ішоў у мястэчка, ён аддаў свой Агееву, а цяпер падняў з ватоўкі і сунуў у кішэню штаноў. Пацёртую скуравую кабуру, размахнуўшыся, кінуў далей у бульбу.

— Пайшлі!

Агееў падхапіў ватоўку і, дужа кульгаючы, пайшоў за таварышам. Тым часам зусім сямнелася, вакол у прытуманенай прасторы поля было поўна невыразных плям і ценяў, якія будзілі цьмяную трывогу ў душы. Але Малаковіч упэўнена ішоў па бульбяной баразне наперадзе, Агееў стараўся ад яго не адстаць. Гусь ж ён адставаў, параненая нага вымагала часта спыняцца, ён увесь час чапляўся ёю за бухматыя калівы бульбоўніку, не трапляў у баразну, злаваўся на сябе, не хочучы спыняць таварыша.

Ужо ў глухой цемры яны падыйшлі да крайняй будынкаў мястэчка, павярнулі на сцежку. Дзесь у дварах паміж дрэў пабліскава чырвоны агеньчык вогнішча, данёсся пах падгарэлай бульбы, які напамніў Агееву пра тое, як ён даўно хоча есці. Але да яды, пэўна, было не так блізка. Прыгнуўшыся ў цемры, яны навомацак паралелі паміж дзвюма ніткамі калючага дроту і пайшлі па зараслай травой сцяжыне паўнейчую сядзібу з доўгай сцяной дашчанага плота, пасля прайшлі берагам ручая пад дрэвамі і выйшлі на дарогу; далей трэба было перабрацца на той бок. Будынкаў там больш не было, справа ляжала цёмнае поле, а наперадзе высіўся раскапаны пагорак, і Агееў не адразу разгледзеў у ім той самы кар'ер, які пасля адыграе такую фатальную ролю ў ягоным жыцці. Але гэта значна пазней, а той раз Агееў ледзьве заўважыў яго ў цемры, яны прайшлі ўздоўж цаглянай агароджы могілак, пад хмурна насцярожанымі ўначы дрэвамі і зноў спускаліся па гародку у нізкую сываватую, падобную на роў мясціну, зараслую альхой і лясчыннікам.

— Асцярожна, трымайцеся за жэрдку, — папярэдзіў Малаковіч, сам з асцярогай ступіўшы на вузкую дошку кладкі. Агееў удала перайшоў за ім праз чорнае правалле ручая або рэчкі, і вузкая, аброслая дзядоўнікам сцяжынкай на мяжы двух гародаў яны ўвайшлі пад навіслае голле дрэў. Побач цямнеліся стрэжы будынін.

— Так... Пастойце тут.

Адчуўшы, што іх падарожжа, напэўна, канчаецца, Агееў ўздыхнуў і з палёгкай расслабіў натруджаную нагу. Малаковіч ненадоўга знік, і неўзабаве воддал пачуўся ціхенькі стук у акно, пасля некалькі незразумелых слоў. І вось лейтэнант яго бярэ Агеева за руку і ў глухім цемрыве вядзе кудысьцераз двор. Падобна, аднак, яны хутка апынуліся ў хляве; наткнуўшыся на нешта грувасткае, пералезлі цераз высокі парог раскрытых дзвярэй. Паранешаму навокал было зусім цёмна, стаяў пах засохлага гною і сена або, можа, нейкіх сушаных зёлак і яшчэ нечага, чым пахне звычайна ў затхлых старых будынках.

— Во, ідзіце сюды...

Наткнуўшыся на Малаковіча, Агееў намацаў каля сябе нешта падобнае на тапчан і зморана апусціўся на шархоткі, пакрыты грубатканай посцілкай сяннік.

— Ну, во і добра. Цётка Бараноўская накорміць.

— Ладна. Дзякуй...

— І не турбуйцеся. Усё добра будзе.

— Ну што ж...

Цётка, здаецца, таксама была тут, але яна не сказала ні слова, і Агееву стала ніякавата — усё ж хацелася ведаць, як яна паставіцца да такога кватаранта. Бо магла і не пагадзіцца, і запрэжэцца або хоць бы затаіць нязгоду ў душы. Але цётка маўчала, і Малаковіч ціха гукнуў некуды ў цемру:

— Паесці што знойдзецца?

— А там стаіць, — пачуўся ціхманым немалады голас, які зусім не развёў трывогі ў Агеева, нават пабольшыў яе — такі ён здаўся сухі і нават раздражнёны.

— А, во дзе... Хлеб, агуркі. Во перакусіце. І ляжыце. Днямі пабачымся, — ціха сказаў Малаковіч.

— Добра.

— Тады добрай ночы, начбой!

Неяк зусім нячутна, не стукнуўшы і не скрыпнуўшы нічым, абое яны зніклі, навокал зрабілася ціха і глуха, нібы ў пастцы, і Агееў упершыню падумаў: як бы гэтае сховішча сапраўды не стала ягонай пасткай. Заўжды ён баяўся, каб сіла абставін не загнала яго ў кут без якой магчымасці выйсця або адступлення. Але во, здаецца, апынуўся менавіта ў такой сітуацыі. Варта той жа цётцы Бараноўскай паклікаць паліцаю — і яго, кульгавага, хутка звяжучу вярхоўкай і адвядуць у паліцыю. Могуць таксама застрэліць, могуць адправіць у лагер для ваеннапалонных. Праўда, цётка пра яго нічога не ведала, ён не зрабіў ёй ніякае шкоды, але ж свая кашуля кожнаму бліжэй да цела, асабліва ў такі час. Нашто рызыкаваць галавой гэтай маўклівай цётцы, якая, напэўна ж, ведае, што ёй пагражае ад немацаў, калі яна будзе хаваць гэтага чырвонаармейца. Абсалютна загнаным і бездапаможным адчуў ён сябе ў гэтую летнюю ноч з сваёй ранай, па добрай волі ці па дурноце даўшы сябе заперці ў гэты хляўчук. Праўда, у яго быў пісталет і два цэлыя магазіны патронаў; на якую бяду, можна было б застрэліць пару паліцаю, а пасля прыстрэліць сябе. А калі да таго не дойдзе, як тады паводзіць сябе перад паліцамі, за каго выдаваць? На ім была камандзірская форма — надта заношаная гімнасцёрка і сінія дыяганалевыя брыджы; партупею ён скінуў, як яны засталіся ўдвух з Малаковічам, але на чырвоных пятліцах былі ранейшыя тры кубкі — за каго ж ён мог сябе выдаваць? Малаковіч абачліва пераапрагнуўся, на нейкі час, напэўна, будзе дарэчы пераапрагнуцца і яму, але ці шмат пажога яму цывільнае адзенне? Напэўна, да цывільнага адзення патрэбны яшчэ і цывільныя дакументы. А дзе яму іх узяць?

Суцэльныя сумненні і турботы разам з цьмяным прадчуваннем бяды авалодалі Агеевым у гэтым змрочным закутку перад грозным тварам пагоры. Але якія б неадчэпныя ні былі яго душэўныя пакуты, адчуванне голеду ўзяло верх, на нізкім століку-скрынцы ён намацаў кавалак чорнага хлеба, некалькі агуркоў у місцы і пачаў есці, пакуль ад хлеба не застаўся маленькі кавалак — пэўна, яго трэба б пакінуць на заўтра, падумаў Агееў.

Тым не менш ён не мог ужо спыніцца і непрыкметна для сябе зжаваў усё без рэшты.

Напэўна, тут жа і заснуў — забыўся ў трывожным цяжкім сне да світаньня.

Прачнуўшыся ранкам, Агееў убачыў над сабой нізкую, падбітую аполкамі столь, з такіх жа аполкаў былі тут і сцены, што свіціліся цяпер мноствам шчылін і высвечвалі шэрыя бэрны сцяны насупраць. Агееў аглядаўся — гэта быў цесненькі хляўчук-застаронак, мабыць, прыбудаваны да старога хлява, куды вялі нізенькія дашчаныя дзверы, закрытыя на драўляную закрутку. У адным канцы застаронка стаяў тапчан, на якім ён пераспаў ноч, з пакрытай чыстай анучкаю скрынкай ля ног, у другім ляжала куча свежага сена, і пад ім ля

запахла свежай бульбаю з кропам. Агееў асцярожна падцягнуў нагу.

— Во снеданне, — сказала жанчына, суха павітаўшыся, і Агееў здагадаўся, што гэта яго гаспадыня.

— Дзякуй.

— Калі ласка. Малако ў стаўбунку.

— Дзякуй.

Ён думаў, што яна пачае, запытае яго пра што-небудзь або што скажа, але цётка тут жа павярнулася да дзвярэй. Баючыся, што ён яе не хутка пабачыць, Агееў паспешна гукнуў:

— Адно хвілінку, калі можна!

Гаспадыня павярнулася, на яе зморшчаным маленькім тварыку з самкнутымі вуснамі былі смутак і ўвага, аднак вочы

кінуў кашулю на каленях, мабыць, яна была яму самы раз, гэтая прыгожая апрадка з прыёмнага навомацак мяккага саціну, але ён памарудзіў знімаць сваю пацёртую, прапацелую гімнасцёрку, якая разам з ім столькі стрывала за гэтае вар'яцкае лета. Гэта было звычайнае хэбэ з накладнымі кішэнямі і чырвонымі камандзірскімі пятліцамі, у якіх рубінавымі агеньчыкамі ззялі па тры эмалевыя кубкі. Трэці кубкі ён прывініў суды за тры месяцы да пачатку вайны, а чакаў яго тры доўгія гады — на працягу ўсёй сваёй камандзірскіх службы пасля вучылішча. На рукавах чырванелі галуны-нашыўкі, адпаведныя ягонаму званню, і вось ад усяго гэтага даводзілася па добрай волі адмаўляцца, мяняць на нейкую цывільную кашулю з кветкамі на каўняры. Але, відаць, сапраўды прыйдзеца, інакш як яму выйсці адсюль у гэтым яго камандзірскім убранны? Першы праходы з вуліцы зверне на яго ўвагу, і няцяжка ўявіць, чым усё можа скончыцца.

Цераз галаву ён рашуча сцягнуў гімнасцёрку, выбраў з кішанёў дакументы, падумаўшы, сунуў іх «на пакуль» пад сяннік. Пасля накінуў мяккую, прыёмна аблеглую на плячэ кашулю, каўнер зашпільваць не стаў, падпяравацца таксама. Гімнасцёрку разам з рамянем і пісталетам паклаў пад падушкі. Цяпер ад вайсковага абмундзіравання на ім заставалася толькі цёмна-сіняя камандзірская галіфэ. Разношаныя ялавыя боты былі падобныя на цывільныя, боты яго не турбавалі. А вось пра галіфэ яшчэ прыйдзеца, відаць, патурбавацца, галіфэ магло яго выдаць.

Яму даўно хацелася выйсці на двор, але ён марудзіў у нерашучасці, прыслухоўваўся. Было невядома: хто тут жыве ў суседзях, хто яшчэ ёсць у гэтай Бараноўскай? Каго яго трэба было асцерагацца найбольш? Усё ж нейкая яна негаваркая, гэтая яго гаспадыня, падумаў Агееў, не, каб расказаць што пра сябе, — відаць, трэба пытацца. Пытацца ён не любіў, асабліва ў малазнаёмых. Зрэшты, як і расказаць пра сябе таксама. Размова малазнаёмых, ды яшчэ без патрэбы, не была для яго асалодай, мабыць, падобнай да яго трапілася яму і гаспадыня.

Ён яшчэ не наважыўся выбрацца з застаронка, як за сцяной у хляве пачуліся галасы, дзверы шырока расчыніліся, і цераз высокі парог не дужа спрытна пераступіла пажылая паўнаватая жанчына ў чорным жакеце з сіваватым вузлом валасоў на патыліцы. Яна адразу намацала яго позіркам у цёмнаватым пасля вуліцы куце, выпрабавальна зірнула толькі адзін раз і густа пыхнула махорачным дымам ад самкруткі, якую трымала ў зубах, пакуль адчыняла дзверы. Другая яе рука была занята невялічкім скуравым сакважам.

— О, дзе ён устроіўся! Харашо, свежае паветра! Ну, здароў, хлопец!

— Добры дзень, — трохі ніякавата сказаў Агееў, прыўстаючы на тапчане. Ён не адразу сцяміў, за каго яна яго прымае, але яе прастата ў гаворцы настроивала на лёгкі, амаль бесклапотны лад.

Жанчына перадала сакваж у рукі Бараноўскай, якая, прычыніўшы дзверы, сціпла спынілася ля парога, яшчэ раз таропка зацягнулася акуркам і, кінуўшы яго долу, старанна зацерла чаравікам.

— Ну, дык што? Болечка?

— Ды во, трохі, — сказаў Агееў, цямячы, што, пэўна, гэта прыйшла доктарка.

— Ну, трохі — гэта ерунда. Цяпер трохі і не лічыцца. Падыйшоўшы бліжэй да тапчана, яна абхапіла яго нагу каля костачкі і рэзка заламіла ў калене. Агееў твануўся ад болю.

— Да-а, — павярнулася да гаспадыні. — Нясіце вады.

[Працяг будзе].

Васіль БЫКАУ

ЖАР'ЕР

сцяны сядзела ў гнязде курыца, што адным вокам пільна і насцярожана сачыла за чалавекам. Праз шматлікія шчыліны ў сцяне білі сонечныя промні, і дзе-нідзе вытыркалася асветленае сонцам пустазелле, што буйна разраслося пад сцяной у гародзе. Было цёпла, спакойна, дзесьці наводдаль зычна прапаяў певень — на ўсё горла ад свае петушынай радасці. Агееў паспрабаваў устаць і ледзьве не крыкнуў ад болю ў назе — павязка спаўзла, штанина прысохла да раны, да якой цяпер немагчыма было адкруціцца. Ён сеў на тапчане і, спусціўшы да калені штаны, агаліў нагу. З раны цёк гной, тканіна павязкі наскрозь прамокла, нага вышэй калена зрабілася тоўстай і счырванела, яна распухала што дзень, то болей. Па бруднай, замурзанай скуры спаўзла некалькі мутных кропляў, ён сцёр іх даланей і раптам спалохана знерухомеў: між набрылых гніллі, даўно абжаскроўленых тканак патрывожана варушыўся маленькі белы чарвяк, побач другі, а там яшчэ і яшчэ. Агееў боязна разняў пальцамі падсохлыя краёчкі раны і ўбачыў многа гэтых дробненькіх неспакойных істот. Скалануўшыся, нібы ад дрыжыкі, ён падняў побач саломіну і таропка пачаў выкальпваць ёю чарвякоў з раны. Увесь час яго не пакідала палахлівае адчуванне брыдоты: гэта ж трэба — жывое цела яго тачылі і елі агідныя стварэнні. Але што можна было зрабіць — усе апошнія дні іх непрытульнага блукання ён не меў нават бінта перавязачу рану, так вось і шкандыбаў у спёку, нага з кожным днём налівалася ўсё большым цяжарам, пухла, не дзіва, што ў ране завяліся чэрві. Што яшчэ будзе?

Дрыготкімі рукамі Агееў збольшата ачысціў рану і папярэў павязку, павярнуўшы яе больш-менш сухім бокам, тужэй падцягнуў на балючай назе, усё разважаючы, як яму быць, як лячыць рану. Мабыць, без дапамогі Малаковіча ён нічога не зробіць, але ўчора аб тым не было гаворкі, яны нават не дамовіліся, калі Малаковіч прыйдзе да яго зноў. Не, не абысціся без доктара. Але ці знойдзеца тут які-небудзь здатны лекар, якога можна было б не баяцца?

Стараючыся паводзіць сябе як мага цішэй, увесь час услахоўваючыся, ён спрабаваў здагадацца, што ў той час рабілася на дварэ. І ўсё ж зусім нават знянацку для яго дзверы ў застаронак расчыніліся, і цераз высокі парог пераступіла маленькая стараватая жанчына ў доўгай спадніцы і цёмнай, нізка павязанай хусцінцы, сваім выглядам вельмі напамінуўшы яму манашку. Абедзве яе рукі былі заняты невялічкім чорным чыгунком, які яна трымала перад сабой у фартуху. У застаронку

глядзелі з пэўнаю цвёрдасцю і нават разважнай суровасцю.

— Разумеецца, мне б доктара... Рана ў мяне, панімаеце...

Бегла зірнуўшы на яго выцягнутую ўздоўж тапчана распухлую нагу з мокраю плямай на дзіравай ад асколка штанине, яна ціхенька ўздыхнула і выслізнула за парог. Недаўменна скакаўшы хвіліну, Агееў пацягнуўся да скрынкі, дзе смачна пахла свежазвараная бульбачка.

Снедаючы, ён не мог пазбыцца агіднага пачуцця брыдоты, выкліканага нядаўнім аглядам раны. Неспакой яго не мінаўся, і думалася самае рознае, болей трывожнае, з сумным вынікам. Калі б хоць не гэтыя чарвякі, дык з болей ён бы саўладаў як-небудзь, больш страціў вастрэйня, Агееў да яго прыцягнуўся, хадзіць было трудна, але можна — прайшоў жа ён кіламетраў сто дваццаць, пэўна, адолеў бы і яшчэ. Але калі б не пачалося заражанне. Калі ўжо завяліся чэрві. Зноў жа, у ране мог застацца асколак, а з ім кепскага справа, з асколкам будзе бяда. Як бы не засесці тут надоўга ці наогул не адкінуць капаты? Адаючыся турботным думкам, ён увесь час прыслухоўваўся да разрозненых, часам невыразных, зманлівых гукаў знадворку — чакаў гаспадыню. Напэўна, павінна ж яна завітаць у гэты закутак, неяк дапамагчы яму. Пры гэтых думках ён крива ўсміхнуўся — дажыўся, называецца, начбой Агееў да таго, што стаў залежны ад нейкай местачковай цёткі? Але сапраўды падобна было на тое, што лёс яго цяпер залежаў менавіта ад гэтай немаладой цёткі больш, чым ад каго б там ні было ў свеце. Пракляты вайсковы лёс, які ўсё ў ягоным жыцці перавярнуў дагары нагамі. Ды і ці толькі ў ягоным жыцці?

Запіваючы кіслым малаком з стаўбуна, ён хутка з'еў усю бульбу, дажаваў хлеб, якога цяпер была ўсяго адна кімба. Увесь час ён чуйна прыслухоўваўся. Але, мабыць, вялікай небяспекі для яго цяпер тут не было, за сцяной ляжаў гарод, аброслы на межох дзядоўнікам і крапівой, вуліца была зводдаль, з другога канца сядзібы, і з яе амаль не даносілася ніякіх гукаў. Вакол было ціха, спакойна, і ў гэтай цішы ён адразу пачуў два-тры асцярожныя крокі ў хляве, дзверы застаронка нешырока расчыніліся.

— Во пераапраўца за вям.

Цётка Бараноўскага з парога паклала на канец тапчана невялічкі скрутак, тут жа разгарнуўшы каторы, ён знайшоў чорную сацінавую кашулю, прыгожа вышытую па каўняры сінімі шоўкавымі кветкамі. «Што ж, дзякуй!» — у думках спазнела сказаў Агееў, бо цётка ўжо схавалася за дзвярыма. Ён рас-

У Мінску ў Палацы культуры і спорту чыгуначнікаў адкрылася выстаўка «Погляд на жыццё Федэратыўнай Рэспублікі Германіі». Яе арганізатары — Федэрацыя таварыстваў «ФРГ—СССР» і Саюз савецкіх таварыстваў дружбы і культурнай сувязі з замежнымі краінамі. У экспазіцыі — раздзелы фатаграфій, кніг, мастацкіх плакатаў, іншай выяўленчай прадукцыі. Прадстаўлены таксама мадэлі адзення, рукадзелле, узоры нямецкіх нацыянальных касцюмаў. НА ЗДЫМКУ: адзін з куткоў выстаўкі.

Сяброўскім сувязям працоўных Магілёўшчыны і Габраўскай акругі НРБ — 20 год. З нагоды гэтай памятнай даты ў горад на Дняпры прыбыў поезд дружбы з Балгарыі. Рабочыя і служачыя, дзеячы культуры і сяляне з брацкай сацыялістычнай краіны наведвалі прамысловыя прадпрыемствы абласнога цэнтра, Бабруйска, Асіповіч, Быхава і Бялыніч, калгасы і саўгасы, знаёміліся з сацыяльна-культурным развіццём Прыдняпроўя.

НА ЗДЫМКУ: пасябралі ўдзельнікі сумеснага канцэрта мастацкай самадзейнасці С. СТЭФАНОВА з Габрава (злева) і магіляўчанка З. ІВАНЧЫКАВА.

— У нас ёсць шмат аўтараў, якія працуюць у галіне гістарычнай літаратуры. Якія творы апошніх гадоў вы маглі б вылучыць як найбольш цікавыя і прыхільна сустраць чытачамі?

— Ведаеце, я б не пагадзіўся з вашым сцвярджаннем, што беларуская літаратура сёння мае шмат аўтараў гістарычнай тэмы. Мне здаецца, тут можна мець намога больш пісьменнікаў-даследчыкаў мінулага нашай радзімы. Сама гісторыя Беларусі — багатая на падзеі, гераічная — вымушае да гэтага. Бяруся сцвярджаць, што вельмі-вельмі многа падзей, з'яў, ды і жыццяў асобных выдатных нашых суайчыннікаў засталася па-за ўвагай сучасных літаратараў! А забывацца тут нельга, трэба, каб наступныя пакаленні атрымалі ў духоўную спадчыну не асколкі бурлівымі перакатамі часоў разбітага ўжо старажытнага мацерыка, а цэласную яго панараму, да таго ж напоўненую думкамі краёў пачуццямі, хто ж да нас, змагаўся, працаваў, пакутаваў, перамагаў і царпеў паражэнні, тварыў, у рэшце рэшт, таксама і дзеля нас. Дапамагчы ў такой важнай справе і павінны пісьменнікі. Плён чакае тут відавочны, як і відавочна цікавасць, увага самай шырокай чытацкай аўдыторыі, што суправаджае ўжо сёння творы на гістарычную тэму Уладзіміра Караткевіча, Адама Мальдзіса, Эдуарда Скобелева, Уладзіміра Арлова... І нельга не быць ім удзячным за тую гарачую любоў да роднай гісторыі, якая жывіць і прадаўжае жывіць шчырую, няхай бывае можа і не заўсёды ў строгім навуковым гістарычным вытрыманую творчасць. Менавіта кнігі гэтых аўтараў, на мой погляд, і вылучаюцца як найбольш значныя і цікавыя ў беларускай гістарычнай літаратуры апошніх год, як і першы, на мой погляд, вельмі ўдалы выхад у гістарычную тэму рамана «Петраград—Брэст» Івана Шамякіна.

— Усе кнігі, усе аўтары — розныя. Але, мабыць, можна назваць нейкія агульныя прынцыпы, з якіх яны зыходзяць пры стварэнні гістарычных твораў? Ці адрозніваюцца аналітычныя крытэрыі ў замежнай, у прыватнасці, заходняй літаратуры?

— Безумоўна, і кнігі, і аўтары не могуць быць падобнымі адзін да аднаго, калі гэта сапраўды мастацкія кнігі, сапраўды творчыя аўтары — са сваім стылем, формай падачы матэрыялу, з нейкімі асаблівасцямі ўспрыняцця свету. Але ўсе нашы пісьменнікі твораць у адзіным рэчышчы творчага метаду сацыялістычнага рэалізму. А гэта значыць, што яны ў сваім разуменні гісторыі з'яўляюцца матэрыялістамі, імкнучыся да навуковага гістарызму, успрымаючы жыццё ў яго рэальна-жывым развіцці, прымаючы яго, якім яно ёсць, пругнучы ідэалу, сцвярджаючы ідэал, змагаючыся прамом мастакам за яго, за гуманістычнае высакародства, за чысціню душ, цнатлівасць, забеспячэнне поступу нашага грамадства наперад

ВЫ ХАЦЕЛІ СУСТРЭЦЦА

фактарамі маральнага гатунку. Пішучы ці пра сённяшні дзень, ці пра мінулы, кожны з нашых пісьменнікаў заўсёды пры сваёй высокай місіі савецкага пісьменніка, як і пры місіі быць праўдзівым ці ў адкрыцці дня сённяшняга, ці мінулага. Для мяне, як і для ўсіх нас, праўдзівае ў выкладанні гістарычных фактаў абавязковая, ніякая фальсіфікацыя і падтасоўванне іх — недапушчальныя! Ну, а ўсё астатняе залежыць ад сілы і багацця мастакоўскага таленту.

Зразумела, светапоглядавыя моманты і крытэрыі, якія з іх вынікаюць у замежных літаратараў Захаду, адрозніваюцца ад нашых. Вобразна-выяўленчы інструментарый, як такі, якім карыстаецца літаратар там, а мы — тут, аднолькавыя, як і момант працы ў архівах, са спецыяльнай навуковай літаратурай. Але вынік можа атрымацца, як кажуць, з палярным знакам, бо знак той залежыць ад арыентацыі на тыя ці іншыя каштоўнасці, завастрэнні. Дарэчы, часта і нават само слова «каштоўнасць» нельга ўжываць пры характарыстыцы тых арыенціраў, на якія прыцэлі. Напрыклад, калі размова ідзе пра такія рэчы, як патаканне неразвітаму густу асобных катэгорый чытачоў ці пра насаджэнне духу нацыяналізму, мілітарызму, нянавісці да чалавека, пра наймыснае, адвольнае скажэнне рэчаіснасці, то пра якія ўжо тут каштоўнасці можа быць гаворка?! Але хто сказаў, што, акрамя як у нашай краіне, няма людзей, што мысляць і памастацку абагульняюць падобна да нашага, блізка да нашага, іменна на паралельных паралелях?!

— Хто звычайна становіцца героем нашых кніг на гістарычную тэму?

— У беларускай гісторыі шмат слаўных імён — і Каліноўскі, і Скарына, і Вашчыла, і Цётка, і Купала. Ды ці ўсіх адразу пералічыш?! Хаця сёння некаму можа здасца, што пра гэтых выдатных людзей сказана ўжо нямала, ды тое «нямала» на самай справе яшчэ ніяк не «многа». Наша гісторыя для нас, на жаль, пры ўсім пры тым усё яшчэ terra incognita! Але вы наконт героя кнігі ці героя часу? Бо ў гісторыі існуе і такое паняцце, як герой свайго часу, і ён ёсць не што іншае, як пэўны «вядучы» сацыяльны

РАБОТЫ— НА МНОГІЯ ГАДЫ

З вядомым беларускім пісьменнікам і літаратуразнаўцам, прафесарам Алегам ЛОЙКАМ сустрэлася наш карэспандэнт Галіна УЛІЦЕНАК. Тэма гутаркі — адлюстраванне гісторыі нашага краю ў сучаснай беларускай літаратуры.

тып людзей, адпаведны дадзенаму перыяду ў развіцці грамадства, прычым, ён можа быць са знакам плюс і са знакам мінус. Героямі кніг на гістарычную тэму, безумоўна, могуць быць пераможцы і пераможаныя, мінулага і феадалы, манахі — усё, хто быў класавым ворагам тагачаснага працоўнага людю. Пісьменніку трэба быць гістарычна «поўным» у сваёй творчасці і таму пісаць пра ўсіх і пра ўсё. Ад яго патрабуецца адно — абавязковае ўменне даваць правільныя, навукова абгрунтаваныя ацэнкі тым з'явам і асобам, пра якіх ён расказвае ў сваёй кнізе. Ёсць у тым свой парадокс, што сёння мы, нашчадкі тых смердаў, аратых, чэлядзі, чорнага людю, які ў вачах феадальных пануючых колаў быў быдлам, пачынаем пісаць і пра сваіх былых прыгнятальнікаў — класавых, нацыянальных, рэлігійных. Там, дзе, здавалася, павінна быць няўдзячнасць, прыходзіць вышняя разумення. Ды і не кожны феадал — свецкі ці духоўны — быў адно што з бізном у руцэ, адно што з крыжам у руцэ. У шэрагу з іх была шырыня дзяржаўнага мыслення, свае драмы і трагедыі, што паўплывалі і на лёс народных нізоў. Бо ў гісторыі ўсё звязана ў адным вузле, адсякаць тут нічога не адсячэш, перасекшы, не гісторыю будзеш мець, а ашмоткі. Як мала, аднак, мы пра ўсе вузлы нашай гісторыі ведаем, хоць нашы гістарычныя карані менавіта ў вузлах, дзе поруч з Францішкам Скарынам князі Канстанцін Іванавіч Астрожскі і Альбрэхт Гаштаўт; поруч з Андрэем Рымшам — Леў Сапега, а не адно героі ў лапцях, з курнай хаты!..

— Адзін з самых папулярных беларускіх пісьменнікаў — Уладзімір Караткевіч. У чым, на ваш погляд, галоўная вартасць яго твораў?

— Трэба пачаць з таго, што Уладзімір Караткевіч — першы буйны аўтар у галіне беларускай гістарычнай прозы. Менавіта ён сваімі чудаўнымі творамі далучыў мільёны чытачоў да добрай гістарычнай кнігі, якая і вучыць, і выхоўвае, і да таго ж мае цікавы, захапляючы сюжэт.

Асаблівасцямі напісанага Караткевічам я назваў бы манументальнасць яго твораў і «палярнасць», калі дабро — то

безумоўнае дабро, калі зло — гідкае зло. Хаця ў гэтага пісьменніка ўсё адбываецца ўжо, можа, і не так, як, напрыклад, у Сянкевіча: накладвае адбітак дваццатае стагоддзе. Усім зразумела што Лубатоўкі — уласна злая, але спачатку і ён маскіруецца, не адразу адкрываецца яго сапраўдная натура.

І яшчэ, што таксама немалаважна, Уладзімір Караткевіч — рамантык, вельмі своеасаблівы, нацыянальна непаўторны, як працяг рамантызму Янкі Купалы, Якуба Коласа... І той рамантызм яго заўсёды вабіў і будзе вабіць чытачоў.

Калі ж разглядаць, дзе, насамперад, карані Караткевічарамантыка, то іх, мне здаецца, трэба шукаць у Янкі Купалы. Генетычна Караткевіч ідзе ад «Кургана». Хаця, у рэшце рэшт, раманы яго — усё розныя: ёсць, якія ідуць ад «Шляхціца Завальні» Яна Баршчэўскага, ёсць з блізкасцю да Лажэчнікава, Сянкевіча, Вальтэра Скота...

— Якія, наогул, вашы адносіны да рамантызацыі гістарычных падзей у творах нашых сучаснікаў?

— На маю думку, у кнігах на гістарычную тэму маюць права быць і рамантызацыя, і нават ідэалізацыя, калі размова ідзе пра народных герояў і выдатных старонкі з гісторыі культуры, барацьбы за свабоду і незалежнасць народа. Але не павінна быць факталагічнага скажэння. Не павінны прысутнічаць на старонках кніг ілжывы пафас. Праўдзівае — вось галоўны крытэрыі, па якому можна ацэньваць і асобныя якасці твора, і ўвесь твор.

— Сярод буйных кніг апошняга часу вылучаецца гістарычны раман народнага пісьменніка Беларусі Івана Шамякіна «Петраград—Брэст». У чым асаблівасці гэтага твора, ваша ацэнка яго?

— Я ўжо неаднойчы выказваў сваю думку наконт гістарычнага рамана Івана Шамякіна «Петраград—Брэст» і вельмі высока ацэньваю кнігу, створаную ім. Лічу, што гэта адзін з самых лепшых твораў, прысвечаных Леніну, у нашай савецкай літаратуры.

— Якому перыяду ў нашай гісторыі, вы лічыце, пашчасціла больш, а якому менш пры адлюстраванні ў літаратуры, мастацтве?

— Я ўжо казаў, што беларускім літаратарам у галіне гісто-

рыі работы хопіць на доўгія гады. Бо белых плям тут у нас няма. Ёсць і зусім аб'ектыўныя абставіны, на моцы якіх пісьменнікам вельмі цяжка даводзіцца з некаторымі гістарычнымі перыядамі. Гэта, напрыклад, датычыцца XIV—XV стагоддзяў. Тут асаблівы прабел. І галоўная прычына таму — адсутнасць, незахаванасць дакументаў таго часу. Іх няма не толькі ў нас, але мала і ў Германіі, Польшчы, Францыі. Набегі татар, іншых заваёўнікаў, якія суправаджаліся пажарамі, знішчылі амаль усё. Больш пашчасціла пазнейшаму часу, асабліва з другой паловы XVI стагоддзя.

— Як складаюцца ў гістарычнай літаратуры ўзаемаадносіны паміж мастацкім вымыслам і навуковай дакладнасцю? Кім больш павінна быць пісьменнік у гэтым становішчы: даследчыкам ці мастаком? Дарэчы, у вас самога тут ёсць пытанні.

— Павінна быць гарманічнае суладдзе як лепшая форма існавання ўсёго ў нашым свеце.

Зараз пішу пра нашага вялікага асветніка Франціска Скарыну. Як працую асабіста я? Вывучаю, менавіта вывучаю, слоўнікі, як рабіў калісьці і Уладзімір Караткевіч. Пра самога кнігадрукара, на жаль, дакументаў захавалася таксама нямнога, таму вымушаны браць тэму больш шырока, звязваючы ўвогуле з эпохай, з самымі рознымі падзеямі мінулых часоў.

— Гісторыя — гэта і IX стагоддзе, і XIX, і пачатак XX. Ці ёсць якія-небудзь адрозненні пры рабоце над творамі, што апавядаюць пра далёкі адзін ад аднаго часу, але для нас ужо «аднолькава гістарычныя»?

— Ёсць. Напрыклад, калі я пісаў раман пра Янку Купалу, які жыў на рубяжы стагоддзяў і ў нашым дваццатым, то меў не толькі дакументальны матэрыял, кніжны, але і ўласны вопыт, эмпірычны, бо шмат чаго памятаў сам — з часоў, зразумела, пазнейшых, чым жыў Янка Купала, але блізкіх да яго часу, як і да майго дзеда Цімоха, 1873 года народжэння, патомнага селяніна, усё жыццё якога да яго адыходу ў 1952 годзе было на маім вачах. А бацька мой быў, як Янка Купала, народны інтэлігент у першым пакаленні. А беларуска-сялянскі і беларуска-шляхецкі інтэр'ер Заходняй Беларусі да 1939 года, ці ж ён не быў блізім побытавым абставінам, у якіх жыў дарэвалюцыйны Купала? І ці ж народны побыт — народная кухня, піўніцы, сцёпкі, склепы, драўляныя лыжкі і эдлікі вельмі змяніліся ад часу Купалы дарэвалюцыйнага да часу 30-х гадоў Заходняй Беларусі? Так што ў мяне быў для Купалы эмпірычны гістарычны вопыт і зусім такога не было дзеля напісання пра Скарыну. Дык вось і пачатак розніцка...

— Алег Антонавіч, мы шчыра дзякуем вам за гутарку і спадзяемся ўбачыць на паліцах кнігарань новыя, выдатныя творы, прысвечаныя нашай Беларусі, дню яе сённяшняму і багатай гісторыі.

НАТАТКІ НАТУРАЛІСТА: ВЕРАСЕНЬ

АПЕНЬКІ З КАЗІНАГА БАЛОТА

Верасень. Маладая восень яшчэ ходзіць у абдымку з летам, а паветра ўжо іншае — дэлягяд ледзь затуманіўся блакітам, сонца свеціць ярка, але дорыць зямлі ўжо не настолькі гарачыя прамяні, як некалькі месяцаў раней.

Рушылі ў свой адвечны шлях маленечкія паветраплавальнікі — павучкі. Лётаючае павуцінне можна сустрэць зараз усюды: над лесам, у полі, нават у горадзе. Нездарма пачатак верасня завецца павуцінным, і, пабачыўшы вандруючых у паветры маленькіх павучкоў, мы кажам: «Ляціць бабіна лета»...

Настае самы запаветны час восені. Прырода яшчэ не замірае. Расліны часам пачынаюць цвісці другі раз. Ды не адны яны, здараецца гэта і з дрэвамі, і з кустоўем.

Ці доўга пратрымаецца «бабіна лета»? Можна тыдзень, можа два — год на год не прыпадае. Бывае, цёплыя дні «бабінага лета» чаргуюцца з пахаладаннем і непагадзю, а затым разгараюцца з новай сілай, могуць часам прыхапіць і некалькі кастрычніцкіх дзён. Усе цёплыя, сухія і ясныя дні звычайна славяцца пад гэтай назвай. Але ўсё роўна восень падбіраецца з усіх бакоў. І падкрадаецца яна спачатку вершалінамі дрэў. То пазалочіць пасмачку лістоты на макаўцы бярозы, то распаліць чупрыну рабіны. І чым жаўцей карона, тым мацней лістапад.

У адзін з такіх дзён, ранкам, я наведаўся ў вёску. Першай там мне сустрэлася цётка Гэлка. З пустым кошыкам яна пашыбавала ў бок лесу, не інакш як па грыбы.

Грыбы родзяць хвалямі. Першая хваля з'яўляецца ў другой палове ліпеня, і толькі пры спрыяльных умовах — дастатковым цяпле і вільгаці. Самыя ўрадлівыя — другая і трэцяя хвалі. Гэта ў жніўні-верасні.

Сёлета я яшчэ ні разу не ходзіў па грыбы. І вось бяру

новы кошык і накіроўваюся ў лес. Але куды, менавіта, пайсці? Цётка Гэлка, напэўна, ужо ўсё паблізу падчысціла, таму, калі ісці, то толькі да Казінага Балота.

На невялікай паляны сустрэкаю суседку, пытаю так проста, дзеля размовы:

— Ну, як грыбы?
— А яна спагадліва:
— Якія ўжо зараз грыбы! Грыбоў няма, адны апенькі...

Усміхнуўшыся ў адказ, рушыў далей.

Як хораша крочыць пад лёгкімі, залатымі шатамі дрэў, па мяккаму, таксама залатому дывану! Лістота асыпалася напалавіну: пароўну раздзялілася — над галавой каб і пад ногай. У празрыстым, чыстым, ядрным паветры такая свежасць! Так выразна вымалёўваюцца беластовыя прыгажуні бярозы, на якіх відна кожная чорная плямінка! Яркі пунсавеюць сакавітымі гронкамі ягад рабіны. Спыніўшыся і доўга будзеш глядзець не пад ногай, а на бярозы гэтыя, на рабіны.

На духмяным ад лясных траў ускрайку Казінага Балота стракатанне конікаў — і раптам дыхнула холадам. Здрыганулася лістота. Няўжо дожджык? Сапраўды, ён. Дробны, пацеркаваты. Пырснуў, быццам праз густое рэштата.

Народжаныя ў халоднай купелі вераснёўскіх дажджоў (не страшна, калі нават са снегам), асабліва дружна растуць апенькі ў ясныя дні і халаднаватыя ночы бабінага лета. Гэта, напэўна, самыя кампанейскія грыбы. На маленькай, не больш пазногця гнілушцы ўзнімуцца натоўпам — галава да галавы, корань да кораня, ажно зрастуцца ў цеснаце. Варта аднаго пацягнуць — увесь натоўп за ім.

Разбегуцца апенькі па лясных лугавінах, высечках, дробналесі — набег, ды і толькі. Шчыльнымі гуртамі грудзюцца на зямлі, залазяць на карчы-перастаркі, нават на дрэвы. На

здоровыя дрэвы яны, зразуме-ла, не лезуць, няма чаго ім там рабіць. А вось сухастоіну не абмінаюць! Даводзілася чуць, што калоніі апенькаў часам знаходзяць на дрэвах на вышыні 2—3 метры ад зямлі. Асабіста я гэтага не бачыў, хаця адзін год нарэзаў добры кош са ствала грушы. То тады самыя смелыя апенькі былі на ўзроўні майго росту — вышэй за паўтара метра.

Здараецца, калі дні, падобныя на бабіна лета, стаяць у кастрычніку, апенькі могуць так прамержнуць халоднай ноччу, што аж звоняць галоўкамі, нібы званочкі. Але ў цяпле адыдуць — і зноў жывыя, тоўсценкія, моцныя, з каўнерыкамі, зусім па-восеньску.

Мой кошык ужо дастаткова напоўнены апенькамі, і я вырашаю пашукаць маслякоў. Яны аддаюць перавагу маладым хвойнікам. Родзяць на ўзлесках, уздоўж дарог і сцяжынак. Таксама не любяць адзіноты. Недзе ўбачыў — шукай, яшчэ будучы. Пакуль зразаеш адну купку, вока знаходзіць новы россып чырванавата-бурых грыбоў.

Накіроўваюся па глыбока выбітай, аднак паспеўшай зарасці мурогом каляіне. Канаўкі засыпаны рыжай доўгай іглай. Ніжні пласт ігліцы перапрэў да чарнаты.

Маслякі цяжка зблытаць з іншымі грыбамі, хаця б з-за іх капляюшыкаў, быццам маслянстых у вільготнае надвор'е і бліскучых, нібыта шаўкавістых — у сухое.

Непрыкметна правяной час. Ужо насоўваецца густы восені надвечорак, аднекуль з глыбіні лесу чуецца разлава-нае рыканне, якое суправаджаецца трэскам зламаных галінак. Гэта пачаліся вяселлі ў лесе. Звычайна бяскрыўдныя, жывёліны робяцца ў гэты час небяспечнымі. Рыканнем лось выклікае сваіх сапернікаў на крываваую бойку. Перамагае мацнейшы, з якім і пойдзе ласіха.

Каб выпадкова не сустрэцца з ласем, я выходжу на стары гасцінец і накіроўваюся бліжэй да вёскі.

Паўночкі кошык апенькаў і торба маслякоў прыемна абцяжарваюць плечы. Ні рыбалка, ні збіранне ягад не заводзяць чалавека так далёка, як стрэльба паляўнічага і кошык грыбніка. За грыбамі, як і за паляўнічым сабакам, патрэбна блукаць па лясных сцяжынах, блукаць ціха, непрыкметна для лесу, абыходзіць усе ўзлескі, паляны, заглядваць у густыя хвойнікі і празрыстыя па восені безразнякі. І тады, напэўна, пабачыш і пачуеш у лесе столькі рознага і заўжды новага!

Анатоль БАЯРОВІЧ.

У ТВОРАХ МАЙСТРА—ЖЫЦЦЁ ВЁСКИ

Жыла Ганна Асіпкова ў вёсцы Кашчына, што ў Чашніцкім раёне Віцебскай вобласці. Жыла ў вялікім цагляным доме. Спачатку ён мала адрозніваўся ад іншых такіх пабудов, што стаялі ўздоўж вуліцы. Але ўпрыгожыла яна вокны рознымі ўзорамі, зрабіла адмысловае кальцо на дзвярах, і стаў дом выглядаць прыгожа, святочна. Да школы, дзе Ганна Савельеўна працуе настаўніцай, было рукой падаць. Але вельмі цягнула бліжэй да прыроды. Купілі Асіпковы домік недалёка ад возера, ля рэчкі і лесу. І знайшоў я яго хутка па драўляных упрыгажэннях, зробленых Ганнай Савельеўнай.

Напэўна, жыццё вёскі можна вывучаць па скульптурах Асіпковай, якія стаяць на падлозе яе дома, на падаконніках, на вяртанце. Жыццё гэта адлюстравана не проста таленавітым мастаком, а чалавекам добрым і вясёлым.

Вось дзед нешта расказвае бабе, а яна весела смяецца. Кума частуе кума гарачай бульбай — той пакручвае вусы, задаволены пачастункам. Гарманіст расцягнуў мякі гармоніка, а яго сяброўка не вытрымала, махнула хусцінкай і пайшла па кругу. Ганна Савельеўна вельмі любіць дзяцей, зрабіла мноства дзіцячых скульптур: хлопчык на рыбалцы з задавальненнем есць юшку, а вось схопіў задзіру за штаны гусак, а тут пастушок на луже з каровамі...

Г. Асіпкова прывівае сваім выхаванцам, іх дапамагае знайсці ў прыроды, вучыць разумець яе, берагчы. Сын Ганны Савельеўны, Ігар, як і маці, стаў настаўнікам малявання і чарчэння, захапляецца разьбой па дрэву. Па яго эскізах ствараецца ў Кашчыне музей, дзе будучы сабраны прадметы вясковага побыту, работы Ганны Савельеўны.

Працуе Ганна Асіпкова хутка, але доўга выношвае ідэю, прадумвае кампазіцыю. Вось адна з апошніх яе работ «Вясковае вяселле». Тут і жаніх з нявестай, сват са свацай, музыкі, танцы... Кожнага яна надзяліла сваім характарам, кожны па-свойму цікавы, выклікае добрую ўсмішку.

І. КУРМАНОВІЧ.

НА ЗДЫМКАХ: Ганна АСІПКОВА; работы народнай майстрыхі «Грыбнікі» і «Пастушок».

Фота аўтара.

Асеннія грыбы.

У ВАШУ КАЛЕКЦЫЮ

НОВЫЯ ВЫПУСКІ КАНВЕРТАЎ

Калекцыя мастацкіх паштовых канвертаў аб нашай рэспубліцы, яе прыродзе, прамысловых прадпрыемствах налічвае ўжо не адну сотню. Штогод яна папаўняецца новымі цікавымі выпускамі.

Вось і нядаўна паступіў у паштовае абарачэнне мастацкі канверт з партрэтамі беларускага пісьменніка Змітрака Бядулі, выпушчаны да 100-годдзя з дня яго нараджэння.

Удзельніку вызвалення Беларусі, двойчы Герою Савецкага Саюза генерал-лейтананту авіяцыі Л. Бядзе таксама прысвечаны паштовы канверт з партрэтамі героя.

Сярод новых выпускаў — канверт з партрэтамі вядомага дзяржаўнага дзеяча нашай краіны, удзельніка барацьбы за Савецкую ўладу ў Беларусі А. Мяснікова (Мяснікіяна).

Выпускам канверта адзначана 90-годдзе Е. Убарэвіча — слаўтага савецкага военачальніка, камандуючага войскамі Беларускай ваеннай акругі ў пачатку 30-х гадоў, члена ЦВК БССР.

Адрозна два канверты папоўнілі падборку выпускаў пра Гомель. На адным з іх адлюстраваны будынак інстытута інжынераў чыгуначнага транспарта, на другім — чыгуначнага вакзала. Яшчэ двум вакзалам беларускіх гарадоў прысвечаны выпускі канвертаў нашай пошты — брэсцкаму і віцебскаму.

Сёлета ў Мінску прайшла IX летняя Спартакіяда Беларускай ССР. У гонар гэтай падзеі выпушчаны канверт з адлюстраваннем спартсменаў на фоне стадыёна і эмблемы Спартакіяды.

Леў КОЛАСАЎ.

РЕДАКЦЫЙНАЯ КАЛЕГІЯ

НАШ АДРАС:

МІНСК-ГСП, ЛЕНІНСКІ ПРАСПЕКТ, 44.
ТЭЛЕФОНЫ: 33-01-97, 33-02-80, 33-03-15, 33-16-56, 33-07-82.

Ордэна Працоўнага Чырвонага Сцяга друкарня
выдавецтва ЦК КП Беларусі.
Зак. № 1477